

DIGITĀLĀS TRANSFORMĀCIJAS TERMINOLOĢIJAS IZPĒTES ZIŅOJUMS

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE
INŽENIEREKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE

RTU
INŽENIEREKONOMIKAS
UN VADĪBAS FAKULTĀTE

<https://doi.org/10.7250/9789934372797>
ISBN 978-9934-37-279-7

DIGITĀLĀS TRANSFORMĀCIJAS TERMINOLOĢIJAS IZPĒTES ZIŅOJUMS

PĒTĪJUMA ATSKAITE

Pētījuma autori

Dr. oec. **Ilze Jankovska**

Dr. oec. **Regīna Veckalne**

Dr. oec. **Jānis Caune**

Mg. oec., Mg. sc. ing. **Reinis Leveika**

RTU Izdevniecība
2026

Anotācija	3
Lietotie saīsinājumi	3
1. Ievads	4
1.1. Projekta konteksts un pamatojums	4
1.2. Problēmas apraksts – terminoloģiskā fragmentācija un neskaidriības digitālās pārvaldes jēdzienos	5
1.3. Projekta mērķis un uzdevumi	5
1.4. Sagaidāmie rezultāti	6
2. Metodoloģija	7
2.1. Deskriptīvā un normatīvā pieeja	7
2.2. Korpusa analīze	8
2.3. Konceptuālā analīze un terminoloģiskā harmonizācija	8
2.4. Posmu struktūra	9
3. Avotu un dokumentu analīze	10
3.1. Digitālās transformācijas un digitalizācijas jēdzieniskā nošķiruma trūkums	10
3.2. E-pārvaldība un digitālā pārvaldība. Terminoloģijas neatbilstība	11
3.3. Elektroniskā un digitālā identitāte. Fragmentēta izpratne	12
3.4. E-pakalpojumi un digitālie publiskie pakalpojumi	12
3.5. Salīdzinājums ar starptautiskajiem ietvariem	13
3.6. Terminoloģiskās nesaskaņotības ietekme uz politiku un pārvaldību	14
4. Terminu salīdzinošā analīze	15
4.1. Jēdzienu kopu veidošanās un semantiskā tuvība	15
4.2. E-pārvalde un digitālā pārvaldība salīdzinošā skatījumā	16
4.3. Terminu līdzparādīšanās Latvijas dokumentos	17
4.4. Terminu līdzparādīšanās starptautiskajos dokumentos	19
4.5. Salīdzinošie secinājumi	20
5. Terminu prioritizācija	21
5.1. Ekspertu iesaiste un profils	22
5.2. Prioritizācijas process un vērtēšanas pieeja	22
5.3. Terminu grupēšana un prioritāšu struktūra	23
5.4. Prioritizācijas rezultātu nozīme turpmākajam pētījumam	24
6. Definīciju projektu izstrāde	25
6.1. E-pārvaldība un digitālā pārvaldība	25
6.1.1. Terminoloģiskā situācija un problēmas pamatojums	25
6.1.2. Salīdzinošā analīze	27
6.1.3. Nošķiruma kritēriji	30
6.1.4. Piedāvātās definīcijas ekspertu validācijai – e-pārvaldība un digitālā pārvaldība	30
6.2. E-identitāte un digitālā identitāte	32
6.2.1. Terminoloģiskā situācija un problēmas pamatojums	32
6.2.2. Salīdzinošā analīze	33
6.2.3. Nošķiruma kritēriji	35
6.2.4. Piedāvātās definīcijas ekspertu validācijai – e-identitāte un digitālā identitāte	36
6.3. Digitālie publiskie pakalpojumi un e-pakalpojumi	37
6.3.1. Terminoloģiskā situācija un problēmas pamatojums	37
6.3.2. Salīdzinošā analīze	40
6.3.3. Nošķiruma kritēriji	41
6.3.4. Piedāvātās definīcijas – e-identitāte un digitālā identitāte	42
6.4. Trīs definīciju kopsakarības un sistēmiskais nošķirums	43
6.4.1. E-pārvaldība, e-identitāte un e-pakalpojumi pieder digitalizācijas līmenim	43
6.4.2. Transformācijas līmeņa jēdzieni	43
6.4.3. “E-” un “digitālais” kā attīstības līmeņi	44
6.4.5. Definēto terminu lietošanas piemēri	44
7. Validācija un precizēšana	48
7.1. Validācijas pieeja	48
7.2. Ekspertu komentāri un identificētie uzlabojamie elementi	49
7.2.1. E-pārvaldība un digitālā pārvaldība	49
7.2.2. E-identitāte un digitālā identitāte	50
7.2.3. E-pakalpojumi un digitālie publiskie pakalpojumi	50
7.3. Izmaiņas definīcijās pēc interviju validācijas	51
7.4. Validācijas rezultātu kopsavilkums	51
8. LZA iesniedzamās definīcijas	53
9. Secinājumi un ieteikumi	55
10. Literatūras un avotu saraksts	58

Anotācija

Pētījums veltīts digitālās transformācijas terminoloģijas analīzei un saskaņošanai Latvijas publiskās pārvaldes kontekstā. Tā mērķis ir identificēt terminoloģiskās neskaidrības un neatbilstības Latvijas politikas dokumentos, salīdzināt tajos lietoto terminoloģiju ar Eiropas Savienības, *OECD*, Apvienoto Nāciju Organizācijas un *ISO* ietvaram, kā arī izstrādāt konceptuāli saskaņotas un praksē lietojamas terminu definīcijas.

Pētījuma metodoloģija balstīta dokumentu analīzē, salīdzinošā starptautisko politikas ietvaru izpētē, terminu lietojuma biežuma un semantiskās līdzparādīšanās analīzē, ekspertu veiktā terminu prioritizācijā un strukturētās individuālajās intervijās veiktā definīciju validācijā. Analīzē konstatēts, ka Latvijas politikas dokumentos bieži tiek jaukti digitalizācijas un digitālās transformācijas līmeņa jēdzieni, īpaši e-pārvaldības, digitālās pārvaldības, identitātes un publisko pakalpojumu jomā, kas rada konceptuālu neskaidrību un praktiskus riskus politikas īstenošanā.

Pētījuma rezultātā izstrādātas un validētas galīgās definīcijas sešiem prioritārajiem jēdzieniem: e-pārvaldība; digitālā pārvaldība; e-identitāte; digitālā identitāte; e-pakalpojums; digitālais publiskais pakalpojums. Šīs definīcijas veido vienotu konceptuālo sistēmu un nodrošina skaidru nošķirumu starp digitalizācijas un digitālās transformācijas līmeņa jēdzieniem. Pētījuma noslēgumā sniegti secinājumi un ieteikumi turpmākai terminoloģijas attīstībai, uzsverot terminoloģijas nozīmi kā stratēģisku instrumentu efektīvai un ilgtspējīgai publiskās pārvaldes digitālajai transformācijai.

Lietotie saīsinājumi

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ES – Eiropas Savienība

eID – elektroniskā identifikācija

eIDAS – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem

IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas

ISO – Starptautiskā standartizācijas organizācija (*International Organization for Standardization*)

LZA – Latvijas Zinātņu akadēmija

MI – mākslīgais intelekts

MK – Ministru kabinets

NAP – Nacionālais attīstības plāns

OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (*Organisation for Economic Co-operation and Development*)

RTU – Rīgas Tehniskā universitāte

VARAM – Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

1. Ievads

1.1. Projekta konteksts un pamatojums

Digitālās transformācijas un e-pārvaldes attīstība ir kļuvusi par vienu no galvenajām publiskās pārvaldes modernizācijas prioritātēm Latvijā un Eiropas Savienībā. Valsts iestādēm pakāpeniski pārejot uz digitāli balstītiem procesiem, pieaug nepieciešamība pēc skaidriem, konsekventiem un starptautiski salāgojamiem jēdzieniem, kas raksturo digitālo pārvaldību un tās procesus.^{1,2}

Analizējot Latvijas politikas plānošanas dokumentus, normatīvos aktus un informatīvos ziņojumus, kā arī balstoties iepriekšējās studijās par digitālās pārvaldes stāvokli,^{3,4} konstatēts, ka būtiski jēdzieni, piemēram, “digitālā transformācija”, “digitalizācija”, “e-pārvalde”, “digitālā identitāte” un citi, tiek lietoti atšķirīgās un nereti pretrunīgās nozīmēs. Tas rada gan konceptuālu neskaidrību politikas veidotājiem un īstenotājiem, gan praktiskas problēmas publisko pakalpojumu izstrādē, datu pārvaldībā un sabiedrības komunikācijā.

Praksē tas izpaužas šādi: vienos dokumentos “e-pārvalde” tiek definēta šaurā nozīmē – kā elektronisko pakalpojumu nodrošināšana, savukārt citos tā tiek izmantota, lai apzīmētu plašu pārvaldības transformāciju, iekļaujot datu vadību, digitālos procesus un valsts pārvaldes modernizāciju.^{5,6} Rezultātā politikas plānošanas un projektu īstenošanas procesā iesaistītās institūcijas nereti saprot atšķirīgu jēdziena saturu, kas kavē vienotu izpratni un ietekmē lēmumu pieņemšanas kvalitāti.

¹ Ministru kabinets. (2002). *Par Latvijas e-pārvaldes koncepciju* (zaudējis spēku). Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/ta/id/66389-par-latvijas-e-parvaldes-koncepciju>.

² Ministru kabinets. (2013). *Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014–2020* (MK rīkojums Nr. 468). Latvijas Republikas Ministru kabinets. https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/īs_pamatnostadnes_2013-1.pdf.

³ Ministru kabinets. (2020). *Nacionālais attīstības plāns 2021–2027*. Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/wwwwraksti/LIKUMI/NAP/NAP2027.PDF>.

⁴ Ministru kabinets. (2021). *Par Digitālās transformācijas pamatnostādņēm 2021–2027 gadam* (MK rīkojums Nr. 482). Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/ta/id/324715>.

⁵ Ministru kabinets. (2023). *Valsts pārvaldes modernizācijas plāns 2023–2027. gadam*. Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/ta/id/341706-par-valsts-parvaldes-modernizācijas-planu-2023-2027-gadam>.

⁶ European Commission. (2022). *The Digital Decade Policy Programme 2030* (Decision (EU) 2022/2481). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022D2481>.

Šī projekta izstrādes gaitā veiktā izpēte ir viens no pirmajiem sistemātiskajiem mēģinājumiem Latvijā apkopot digitālās pārvaldes terminus un salīdzināt to lietojumu Latvijas un starptautiskajos dokumentos, izvērtējot atbilstību mūsdienu starptautiskajām koncepcijām.^{7, 8, 9} Vienlaikus mērķis ir ne tikai noformēt prioritāros terminus, kuriem definīcijas nepieciešamas nekavējoties, bet arī iezīmēt nākotnes terminoloģijas attīstības virzienus, identificējot jēdzienus, kas vidējā termiņā būs jāpildveido vai jāizstrādā īpaši.

1.2. Problēmas apraksts – terminoloģiskā fragmentācija un neskaidrības digitālās pārvaldes jēdzienos

Latvijas politikas dokumentos bieži netiek nošķirta digitalizācija kā tehnoloģisku procesu pārnese no digitālās transformācijas kā sistēmiskas pārvaldības paradigmas maiņas. Šī jēdzieniskā sajaukšana ir viena no galvenajām terminoloģiskajām problēmām, kas detalizēti analizēta 3.1. apakšnodalījumā.

1.3. Projekta mērķis un uzdevumi

Projekta mērķis ir izstrādāt skaidru, starptautiski saskaņotu un Latvijas publiskajai pārvaldei piemērotu digitālās transformācijas un e-pārvaldes terminoloģijas ietvaru.

Uzdevumi

- Apzināt un analizēt digitālās pārvaldes jēdzienus Latvijas un starptautiskajos dokumentos.
- Identificēt terminoloģiskās neatbilstības, konceptuālos pārklājumus un neskaidrības.
- Salīdzināt Latvijas dokumentos lietotos jēdzienus ar starptautiskajām pieejām.
- Noteikt prioritāros terminus, kas nepieciešami valsts pārvaldes darbības nodrošināšanai.
- Iezīmēt nākotnes attīstāmos jēdzienus.
- Izstrādāt definīciju projektus un veikt to validāciju, izmantojot kombinētu ekspertu iesaistes pieeju – strukturētu trīs ekspertu darba grupas izvērtējumu, individuālās ekspertu intervijas un vienu fokusgrupu diskusiju.
- Sagatavot definīcijas iesniegšanai LZA Terminoloģijas komisijā.

⁷European Commission. (2021). *Digital Europe Programme 2021–2027*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.

⁸OECD. (2020). *The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f64fed2a-en>.

⁹OECD. (2023). *Digital Government Index 2023*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/governance/digital-government-index/>.

1.4. Sagaidāmie rezultāti

Projekta rezultāti nodrošinās vienotu, profesionāli izstrādātu terminoloģijas bāzi digitālās pārvaldes jomā, kas uzlabo politikas dokumentu kvalitāti, starpinstitucionālo saskaņotību un komunikāciju ar sabiedrību.

Sagaidāmie rezultāti ietver:

- prioritāro terminu kopumu ar definīcijām;
- nākotnes terminoloģijas attīstības kartējumu;
- definīciju iesniegšanu LZA Terminoloģijas komisijai;
- konceptuālu pamatu turpmākajai digitālās pārvaldes politikas attīstībai un zinātniskām publikācijām.

2. Metodoloģija

Šī pētījuma metodoloģija balstīta projekta iesākšanas dokumentā definētajā izpētes ietvarā un paredz sistemātisku, daudzpakāpju un iteratīvu procesu, kas nodrošina gan terminoloģijas faktisko lietojumu identificēšanu, gan starptautisko salīdzinājumu, gan ekspertu validāciju. Metodoloģija apvieno deskriptīvo, normatīvo, korpusa analīzi un konceptuālo analīzi, lai nodrošinātu teorētiski pamatotu un praktiski izmantojamu digitālās pārvaldes terminoloģijas ietvaru.

Procesa struktūra ietver sešus secīgus posmus:

(1) dokumentu apzināšana → (2) salīdzinošā analīze → (3) prioritizācija ekspertu darba grupā → (4) definīciju izstrāde → (5) validācija ekspertu intervijās → (6) galīgās definīcijas.

2.1. Deskriptīvā un normatīvā pieeja

Deskriptīvā pieeja

Šī pieeja tika izmantota, lai apzinātu faktisko terminoloģijas lietojumu Latvijas un starptautiskajos dokumentos. Tā ietvēra:

- terminu identificēšanu dokumentos;
- precīzu citātu un kontekstu fiksēšanu;
- jēdzienu nozīmes dokumenta ietvaros;
- definīciju statusa noteikšanu (skaidra / aprakstoša / nav definīcijas);
- dokumentu konsekvenču un terminoloģiskās prakses kartēšanu.

Normatīvā pieeja

Normatīvā pieeja tika izmantota, lai:

- identificētu prasības un rekomendācijas, ko definē starptautiskie ietvari (*OECD*, *ES*, *ANO*, *ISO*);
- analizētu, vai Latvijas terminoloģija atbilst esošajām starptautiski akceptētajām definīcijām;
- formulētu vienotas, normatīvi saskaņotas definīcijas prioritārajiem jēdzieniem.

Normatīvā analīze ir īpaši būtiska terminoloģijas izstrādei, jo ļauj nodrošināt to, ka piedāvātās definīcijas ir juridiski, konceptuāli un valodnieciski korektas un saskaņojamas LZA Terminoloģijas komisijā.

2.2. Korpusa analīze

Dokumentu analīze tika veikta kā korpusa analīze, balstoties projekta iesākšanas dokumenta analīzes ietvarā (dokumenta pamatdati, terminu identifikācija, lietojuma analīze).

Šī pieeja paredzēja izveidot dokumentu korpusu, kas aptver Latvijas politikas dokumentus un stratēģijas, normatīvos aktus, ES politikas ietvarus, *OECD*, *ISO* un ANO dokumentus, zinātniskās publikācijas (bibliometriskā izpēte); izveidot strukturētu terminu tabulu: **dokuments → termins → citāts → konteksts → definīcijas statuss → problēma → atbilstība starptautiskajai pieejai**; dotu iespēju veikt kvantitatīvu pārskatu par to, kuri jēdzieni tiek lietoti:

- konsekventi;
- pretrunīgi;
- novecojušā un neatbilstošā nozīmē.

Korpusa analīze kalpoja kā empīriskais pamats prioritāro terminu noteikšanai.

2.3. Konceptuālā analīze un terminoloģiskā harmonizācija

Konceptuālā analīze balstījās salīdzinājumā starp Latvijas dokumentos sastopamo jēdzienu lietojumu un starptautiskajiem jēdzienu ietvariem, īpaši, *OECD Digital Government Policy Framework*, *ANO UN E-Government Survey*, *ES Digital Decade Policy Programme 2030*, *ISO* standarti (*ISO/IEC 30146*, *ISO 37122*).

Konceptuālā analīze jāva:

- noskaidrot neatbilstības starp Latvijas dokumentiem;
- identificēt jēdzienus, kas tiek lietoti pretrunīgi (piemēram, digitalizācija vs. digitālā transformācija);
- definēt terminoloģijas kodolu, kas nepieciešams tūlītējai precizēšanai;
- sagatavot jēdzienu nošķiruma kritērijus.

2.4. Posmu struktūra

1) Dokumentu apzināšana

Balstoties projekta iesākšanas dokumentā, tika apzināti visi būtiskie avoti (MK rīkojumi, pamatnostādnes, ES akti, *OECD* un ANO ietvari). Termini tika sistemātiski apkopoti un strukturēti tabulās.

2) Salīdzinošā analīze

Terminoloģijas lietojums tika salīdzināts starp Latvijas dokumentiem (iekšējā konsekvence); ar ES, *OECD*, ANO, *ISO* (ārējā konsekvence); ar zinātniskās literatūras bibliometriskajiem rezultātiem (bibliometriskā izpēte).

3) Prioritizācija (trīs ekspertu darba grupa)

Prioritizācija notika strukturētā trīs ekspertu darba grupā, kuri vērtēja jēdzienu nozīmīgumu politikas plānošanā; praksē konstatētās problēmas; terminoloģisko sadrumstalotību; starptautiskās neatbilstības. Rezultātā tika atlasīti termini, kas jādefinē pirmie.

4) Definīciju izstrāde

Katram prioritārajam terminam tika izstrādāti 1–3 definīciju varianti, balstoties:

- ➔ dokumentu korpusa lietojumā;
- ➔ starptautiskajā praksē;
- ➔ konceptuālajā analīzē;
- ➔ nepieciešamībā nodrošināt nošķirumu starp terminiem.

5) Validācija (ekspertu intervijas)

Definīcijas tika validētas, izmantojot kombinētu metodoloģiju:

- ➔ individuālās ekspertu intervijas – konceptuālajai un terminoloģiskajai precizitātei;
- ➔ ekspertu darba grupas precizējumi – salāgošanai ar esošo terminoloģiju.

3. Avotu un dokumentu analīze

Šajā nodaļā analizēta terminoloģija, kas lietota Latvijas nacionālajos politikas plānošanas dokumentos un Eiropas Savienības ietvaros digitālās transformācijas, digitālās pārvaldības, elektroniskās identitātes un digitālo publisko pakalpojumu jomās. Analīze balstīta stratēģiskajos, plānošanas un normatīvajos dokumentos, tostarp Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021–2027, Valsts pārvaldes modernizācijas plānā 2023–2027, Nacionālajā attīstības plānā 2021–2027, Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņēs 2014–2020 un 2002. gada E-pārvaldes koncepcijā, kā arī attiecīgajos ES dokumentos, piemēram, Digitālās desmitgades politikas programmā 2030, programmā “Digitālā Eiropa” un *eIDAS* regulējumā, kā arī *OECD*, *ISO* un Apvienoto Nāciju Organizācijas konceptuālajās vadlīnijās.^{10, 11, 12, 13, 14, 15}

Analizētajiem Latvijas dokumentiem ir raksturīga kopīga iezīme – tajos plaši tiek lietoti termini, kuru nozīme nav skaidri definēta, ir novecojusi vai atšķiras no mūsdienu Eiropas Savienības un *OECD* izpratnes.

3.1. Digitālās transformācijas un digitalizācijas jēdzieniskā nošķiruma trūkums

Atkārtota problēma Latvijas stratēģiskajos dokumentos ir tā, ka netiek skaidri nošķirti digitalizācijas un digitālās transformācijas jēdzieni. Starptautiskajā kontekstā digitālā transformācija apzīmē dziļas organizatoriskas, kultūras un sistēmiskas pārmaiņas, nevis tikai tehnoloģisku risinājumu ieviešanu.¹⁶ Latvijas dokumentos termins “digitālā transformācija” bieži tiek lietots kopā ar aprakstiem, kuros skaidrota galvenokārt tehniska interpretācija. Šāda pieeja transformācijas centrā izvirza tehnoloģijas, nevis organizatorisko pārveidi, tādējādi atkāpjoties no *OECD* sistēmiskā modeļa.¹⁷

¹⁰ European Commission. (2021). Digital Decade Policy Programme 2030. Pieejams: <https://digital-strategy.ec.europa.eu>.

¹¹ European Commission. (2021). Digital Europe Programme. Pieejams: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.

¹² OECD. (2020). The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>.

¹³ European Union. (2014). Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services (eIDAS). Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

¹⁴ ISO. (2019). ISO 37122: Sustainable cities and communities – Indicators for smart cities. Pieejams: <https://www.iso.org/standard/69050.html>.

¹⁵ United Nations. (2020). United Nations E-Government Survey 2020. Pieejams: <https://publicadministration.un.org/egovkb>.

¹⁶ Gong, C., & Ribiere, V. (2021). Developing a unified definition of digital transformation. *Technovation*, 102, 102217. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2020.102217>.

¹⁷ OECD. (2020). The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>.

Savukārt digitalizācija dokumentos tiek traktēta kā tehnisks process, piemēram, “procesu digitalizācija valsts pārvaldē”. Lai gan šāds raksturojums digitalizācijas kontekstā ir korekts, tas, ka digitalizācijas un digitālās transformācijas jēdzieni netiek skaidri nošķirti, izraisa abu terminu savstarpēju aizvietošanu, radot konceptuālu neskaidrību. Rezultātā Latvijas stratēģiskās plānošanas dokumentos nav kopīgas konceptuālās valodas, kas nošķirtu pakāpenisku procesu digitalizāciju no visaptverošas strukturālas transformācijas.

3.2. E-pārvaldība un digitālā pārvaldība. Terminoloģijas neatbilstība

Analizētajos dokumentos termins “e-pārvalde” ir sastopams ievērojami biežāk nekā digitālā pārvaldība, lai gan starptautiskajā ES un OECD politikā dominē tieši digitālās pārvaldības koncepts.^{18, 19} Arī gadījumos, kad tiek lietots termins “digitālā pārvaldība”, tas bieži tiek aprakstīts šauri un tehniski, koncentrējoties uz elektronisku pakalpojumu sniegšanu, nevis uz pārvaldības modeļiem, datu integrāciju vai lietotājcentrētu pieeju.

Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021–2027 termins “e-pārvalde” tiek lietots, aprakstot administratīvo procedūru digitalizāciju, piemēram, formulējumos “E-pārvaldes risinājumi nodrošina..”, kam seko pakalpojumu pieejamība tiešsaistē. Šāds lietojums e-pārvaldi faktiski sašaurina līdz tehnoloģiskiem un procesuāliem risinājumiem publiskajā pārvaldē.

Līdzīga pieeja vērojama arī Valsts pārvaldes modernizācijas plānā 2023–2027, kur e-pārvalde tiek pozicionēta kā modernizācijas instruments, taču saturiski tā tiek interpretēta kā IT risinājumu ieviešana, nevis pārvaldības modeļa transformācija.

Svarīgi uzsvērt terminoloģisko nošķirumu – “pārvalde” šajā kontekstā apzīmē institucionālo valsts aparātu un tā darbību organizāciju, savukārt “pārvaldība” attiecas uz procesuālu, sistēmisku un stratēģisku vadības modeli. Analizētajos dokumentos e-pārvalde tiek lietota pārvaldes (institucionālās darbības) nozīmē, neaptverot plašāku pārvaldības (angļu val. – *governance*) dimensiju.

Dokumentos sastopamie piemēri uzsver administratīvo digitalizāciju, piemēram, e-pārvalde tiek aprakstīta kā iespēja iesniegt dokumentus elektroniski vai nodrošināt iestāžu savstarpēju elektronisku saziņu. Pretstatā tam termins “digitālā pārvaldība”, kas starptautiskajā izpratnē tiek definēts kā datos balstīts un uz cilvēku vērsts pārvaldības modelis, Latvijas politikas dokumentos faktiski netiek lietots. Arī zinātniskajos un politikas avotos digitālā pārvaldība tiek raksturota kā digitāli nodrošināts valsts pārvaldes organizēšanas veids, tomēr šāda izpratne netika konstatēta nevienā oficiālā Latvijas politikas dokumentā.^{20, 21}

¹⁸ European Commission. (2021). Digital Europe Programme. Pieejams: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.

¹⁹ OECD. (2020). The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>.

²⁰ OECD. (2020). The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>.

²¹ OECD. (2022). Digital Government Index 2021 Results. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/digital-government-index/>.

3.3. Elektroniskā un digitālā identitāte. Fragmentēta izpratne

Terminoloģija identitātes jomā uzrāda līdzīgi fragmentāru un nekonsekventu ainu. Nozaru dokumentos elektroniskā identitāte (eID) pārsvarā tiek lietota atbilstoši *eIDAS* regulējumam – kā elektroniskās identifikācijas un autentifikācijas mehānisms.²² Šādā kontekstā e-identitāte tiek korekti interpretēta kā elektroniskās identifikācijas apliecinājums.

Tomēr arī starptautiskajos dokumentos pastāv nekonsekvenca termina eID lietojumā, jo ID dažkārt tiek interpretēts kā *identity*, bet citkārt kā *identification*. Lai gan abiem jēdzieniem ir kopīga sakne, to nozīmes atšķiras, un savstarpēja aizvietošana rada konceptuālu nenoteiktību.^{23, 24}

Digitālās identitātes jēdziens ir definēts vēl mazāk skaidri. Atsevišķos zinātniskajos pētījumos digitālā identitāte tiek raksturota kā identitātes atribūtu kopums digitālā formā, kas nodrošina identificēšanu, autentifikāciju un digitālo pakalpojumu saņemšanu, vienlaikus garantējot drošību, privātumu un datu pārvaldību.²⁵ Tomēr gan Latvijas, gan starptautiskajos politikas dokumentos digitālā identitāte un elektroniskā identitāte bieži tiek lietotas savstarpēji aizvietojami, kas pastiprina jēdzienisko neskaidrību.

Saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas definīciju e-pakalpojums ir publiskās pārvaldes pakalpojums, kas tiek sniegts elektroniskā veidā, izmantojot IKT (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija).²⁶ Tomēr šāda definīcija akcentē tehnisko piegādes kanālu, nevis pakalpojuma pārvaldības modeli vai lietotājcentrētu pieeju, tādējādi sašaurinot jēdzienu līdz digitalizētai funkcijai, nevis sistēmiskai transformācijai.

3.4. E-pakalpojumi un digitālie publiskie pakalpojumi

Latvijas politikas dokumentos vērojama būtiska neskaidrība starp terminiem “e-pakalpojumi” un “digitālie publiskie pakalpojumi”. Daudzos gadījumos digitālie pakalpojumi tiek lietoti kā e-pakalpojumu sinonīms, bez skaidra nošķiruma vai definīcijas. Piemēram, Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021–2027 digitālie pakalpojumi tiek aprakstīti kā publisko pakalpojumu tiešsaistes versijas, savukārt citos dokumentos e-pakalpojumi tiek minēti kā valsts pārvaldes atbildība, tos nedefinējot.

²² European Union. (2014). Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services (eIDAS). Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

²³ European Union. (2014). Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services (eIDAS). Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

²⁴ World Economic Forum. (2016). *A blueprint for digital identity: The role of financial institutions in building digital identity*. World Economic Forum. Pieejams: https://www3.weforum.org/docs/WEF_A_Blueprint_for_Digital_Identity.pdf.

²⁵ Turpat.

²⁶ Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija. (10.06.2024.). 11. apakšnodala: Pakalpojumu pārvaldības vienotā terminoloģija. <https://www.varam.gov.lv/lv/11-apaksnodala-pakalpojumu-parvaldibas-vienota-terminologija>.

Starptautisko organizāciju dokumentos šie jēdzieni tiek skaidri nošķirti. E-pakalpojumi apzīmē administratīvo procedūru digitalizāciju, proti, esošo procesu pārvešanu tiešsaistē, savukārt digitālie publiskie pakalpojumi tiek definēti kā integrēti, lietotājcentrēti un datos balstīti pakalpojumi, kas atbalsta dzīves situācijas, nodrošina proaktīvu pakalpojumu sniegšanu un darbojas savietojamās datu arhitektūrās.^{27, 28, 29} Šāda nošķiruma neesamība Latvijas dokumentos pastiprina tehnoloģiski determinētu izpratni par publisko pakalpojumu attīstību.

VARAM pakalpojumu pārvaldības vienotajā terminoloģijā tiek uzsvērta nepieciešamība nodalīt pakalpojuma sniegšanas organizatorisko pārvaldību no tehniskā risinājuma.³⁰ Tomēr dokumentā terminoloģiski netiek konsekventi nošķirta “pārvalde” kā institucionāla struktūra no “pārvaldības” kā procesuāla un stratēģiska modeļa, kas var radīt konceptuālu neskaidrību plašākā digitālās transformācijas kontekstā.

3.5. Salīdzinājums ar starptautiskajiem ietvariem

Sistēmisks salīdzinājums ar ES, *OECD*, *ISO* un Apvienoto Nāciju Organizācijas terminoloģiju uzrāda būtisku neatbilstību starp Latvijas lietojumu un starptautisko praksi.^{31, 32, 33, 34} ES politikas dokumentos digitālā pārvaldība tiek lietota kā visaptverošs jēdziens, kas akcentē pārvaldības modeļus un institucionālo transformāciju, savukārt e-pārvalde tiek attiecināta uz tiešsaistes publisko pakalpojumu sniegšanu. *OECD* ietvari uzsver cilvēkcentrētu dizainu, datu atvērtību un savietojamību, *ISO 37122* piedāvā digitalizācijas brieduma indikatorus, bet ANO akcentē pieejamību, līdzdalību un caurskatāmību.

Pretstatā tam Latvijas dokumentos trūkst vairāku būtisku jēdzienu definīciju, tostarp digitālās transformācijas, digitālo publisko pakalpojumu un digitālās identitātes, kā arī pastāv terminu jaukšana, īpaši starp e-identitāti un digitālo identitāti, kā arī starp e-pakalpojumiem un digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem. Tas veido terminoloģisku vidi, kas neatbilst Digitālās desmitgades mērķiem un mūsdienu starptautiskajiem publiskā sektora digitalizācijas modeļiem.

²⁷ European Commission. (2021). Digital Europe Programme. Pieejams: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.

²⁸ OECD. (2020). The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>.

²⁹ United Nations. (2020). United Nations E-Government Survey 2020. Pieejams: <https://publicadministration.un.org/egovkb>.

³⁰ Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija. (10.06.2024.). 11. apakšnodala: Pakalpojumu pārvaldības vienotā terminoloģija. <https://www.varam.gov.lv/lv/11-apaksnodala-pakalpojumu-parvaldibas-vienota-terminologija>.

³¹ European Commission. (2021). Digital Europe Programme. Pieejams: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.

³² OECD. (2020). The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>.

³³ ISO. (2019). ISO 37122: Sustainable cities and communities – Indicators for smart cities. Pieejams: <https://www.iso.org/standard/69050.html>.

³⁴ United Nations. (2020). United Nations E-Government Survey 2020. Pieejams: <https://publicadministration.un.org/egovkb>.

VARAM izstrādātā pakalpojumu pārvaldības vienotā terminoloģija veido strukturētu jēdzienu sistēmu publisko pakalpojumu jomā.³⁵ Tomēr šī sistēma galvenokārt fokusējas uz pakalpojumu organizatorisko un tehnisko aspektu precizēšanu, nepietiekami aptverot digitālās pārvaldības stratēģisko, datu vadības un ekosistēmas dimensiju, kas starptautiskajos ietvaros ir būtiska.

3.6. Terminoloģiskās nesaskaņotības ietekme uz politiku un pārvaldību

Konstatētajai konceptuālajai fragmentācijai ir būtiskas sekas valsts pārvaldē. Tā rada neskaidrus politikas mērķus, jo bez skaidrām definīcijām ministrijas un iestādes terminus interpretē atšķirīgi, kas rada nekoncektu plānošanu, ieviešanu un ziņošanu. Tāpat tiek ierobežota Latvijas spēja pilnvērtīgi iesaistīties ES iniciatīvās, tostarp Digitālajā desmitgadē un savietojamu datu telpu un pārrobežu pakalpojumu attīstībā.

Vienotas konceptuālās bāzes trūkums sarežģī arī veikspējas rādītāju izstrādi, jo tie balstās konsekventās definīcijās. Pastāv risks, ka progress tiek mērīts pēc novecojušiem vai nepilnīgiem kritērijiem. Terminoloģiskā nekoncekvence apgrūtina arī saziņu ar iesaistītajām pusēm, tādējādi terminoloģijas saskaņošana ir uzskatāma par stratēģiski nozīmīgu priekšnosacījumu efektīvai digitālajai transformācijai publiskajā pārvaldē.

Kopsavilkums

Latvijas digitālās politikas terminoloģija ir fragmentēta un nekoncekventa – digitalizācija nav digitālā transformācija, taču dokumentos tās bieži tiek jauktas. E-pārvalde dominē pār digitālo pārvaldību, bet identitātes un pakalpojumu jēdzieni (e-identitāte / digitālā identitāte; e-pakalpojumi / digitālie publiskie pakalpojumi) netiek skaidri nošķirti. Šī neatbilstība starptautiskajiem ietvariem kavē saskaņotu digitālās transformācijas īstenošanu.

digitalizācija ≈ digitālā transformācija

e-pārvalde > digitālā pārvaldība

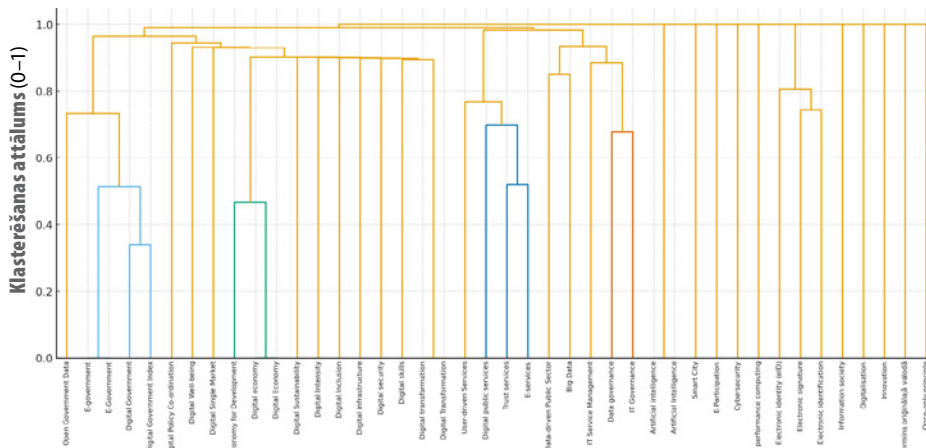
e-pakalpojumi ≈ digitālie publiskie pakalpojumi

→ terminoloģiska fragmentācija → politikas neskaidrība

³⁵ Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija. (10.06.2024.). 11. apakšnodala: Pakalpojumu pārvaldības vienotā terminoloģija. <https://www.varam.gov.lv/lv/11-apaksnodala-pakalpojumu-parvaldibas-vienota-terminologija>.

4. Terminu salīdzinošā analīze

Šajā nodaļā veikta galveno terminu, kas identificēti Latvijas un starptautisko organizāciju politikas dokumentos digitālās pārvaldības un ar to saistītajās jomās, salīdzinošā analīze. Sākotnējā dokumentu analīzē tika identificēti 42 biežāk lietoti termini, kuru savstarpējās attiecības vizualizētas 1. attēlā.

1. attēls. Jēdzieniskās hierarhijas dendrogramma (autoru veidots).

Identificētās terminu grupas atspoguļo ne tikai strukturālu līdzību, bet arī atšķirīgas jēdzieniskās orientācijas digitālās attīstības diskursā. Lai precīzāk izprastu šo kopu semantisko saturu un savstarpējās attiecības, turpmāk tiek analizēta katras kopas iekšējā struktūra un tematiskā loģika.

4.1. Jēdzienu kopu veidošanās un semantiskā tuvība

Semantiskās analīzes padziļināta interpretācija ļauj detalizēti raksturot identificētās terminu kopas un to nozīmi digitālās pārvaldības jēdzieniskajā struktūrā.

1. **Pārvaldības terminu kopa** ir viena no izteiktākajām un ietver tādus jēdzienus kā e-pārvalde, e-pārvaldība, digitālās pārvaldības indekss, politikas koordinācija un digitālais vienotais tirgus. Šīs kopas struktūra liecina par terminoloģiju, kas koncentrējas uz institucionāliem un politikas līmeņa aspektiem, tomēr tajā vienlaikus līdzās pastāv gan mantotie e-pārvaldes jēdzieni, gan jaunāki digitālās pārvaldības indikatori, kas liecina par konceptuālu slāņošanos.

2. **Ekonomikas terminu kopa** apvieno jēdzienus, kas saistīti ar digitālās attīstības makrolīmeni, tostarp digitālo ekonomiku, digitālo ilgtspēju, digitālo industriju un digitālo transformāciju. Šīs kopas relatīvā nošķirtība no pārvaldības un pakalpojumu jēdzieniem norāda, ka ekonomiskie aspekti dokumentos biežāk tiek aplūkoti kā atsevišķs politikas virziens, nevis kā integrēta digitālās pārvaldības sastāvdaļa.
3. **Pakalpojumu terminu kopa** ietver lietotājvirzītus pakalpojumus, digitālos publiskos pakalpojumus, e-pakalpojumus un atsevišķus nozaru pakalpojumus, piemēram, nodokļu pakalpojumus. Šīs kopas iekšējā struktūra atklāj jēdzienisku tuvību starp tradicionālajiem e-pakalpojumiem un mūsdienīgākiem digitālo publisko pakalpojumu konceptiem, vienlaikus liecinot par to nepilnīgu nošķirumu politikas dokumentos.
4. **Datu un tehnoloģiju kopa** veido atsevišķu, salīdzinoši kompakto klasteri, kurā ietilpst lieli dati, datu pārvaldība, IT pakalpojumu vadība, kibernetika, mākslīgais intelekts un viedās pilsētas. Šīs kopas koncentrētība liecina, ka tehnoloģiskie un datu jēdzieni dokumentos tiek lietoti kā savstarpēji cieši saistīts, bet no pārvaldības un pakalpojumu diskursa daļēji nodalīts tematiskais bloks.
5. **Identitātes un tiesiskās infrastruktūras terminu kopa** apvieno elektronisko identitāti, elektronisko parakstu, elektronisko identifikāciju, vienreizējās iesniegšanas principu, kā arī ar drošību un informācijas sabiedrību saistītus jēdzienus. Šīs kopas struktūra liecina par identitātes jēdzieniem sasaisti ar normatīvo un infrastruktūras līmeni, nevis ar pakalpojumu dizainu vai lietotājcentrētu pieeju, kas savukārt palīdz izskaidrot terminoloģiskās neskaidrības identitātes jomā.

Kopumā dendrogrammas rezultāti liecina, ka digitālās pārvaldības terminoloģija analizētajos dokumentos ir fragmentēta un veidojas vairākās paralēlās jēdzieniskās kopās, kuru savstarpējā integrācija ir nepilnīga. Šī strukturālā sadrumstalotība palīdz izskaidrot terminoloģiskās pārklāšanās un neskaidrības, kas detalizētāk analizētas turpmākajās apakšnodaļās.

4.2. E-pārvalde un digitālā pārvaldība salīdzinošā skatījumā

Starptautiskās organizācijas arvien biežāk kā galvenos jēdzienus lieto terminus “digitālā pārvaldība” un “digitālā valdība”, savukārt termini “e-pārvalde” un “e-pārvaldība” tiek izmantoti, lai apzīmētu agrīnāku digitālās attīstības posmu, kas koncentrējas uz administratīvo procesu un pakalpojumu digitalizāciju. Kā minēts 3. nodaļā, Latvijas dokumentos gandrīz ekskluzīvi tiek lietots termins “e-pārvalde”, bet “digitālā pārvaldība” vai “digitālā valdība” tiek izmantota reti vai netiek lietota vispār.

2020. gada E-pārvaldes koncepcijā e-pārvalde definēta kā “elektroniskās pārvaldības modeļa ieviešana”, kas skaidri atspoguļo 21. gadsimta sākuma tehnoloģiski orientēto domāšanu. Arī vēlākos dokumentos, piemēram, Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021–2027 un Valsts pārvaldes modernizācijas plānā 2023–2027, e-pārvalde joprojām tiek pasniegta kā galvenais administratīvās modernizācijas instruments, izmantojot formulējumus, piemēram, “e-pārvaldes risinājumi nodrošina..” vai “e-pārvalde kā modernizācijas virziens”, bez skaidras jēdzieniskas definīcijas.

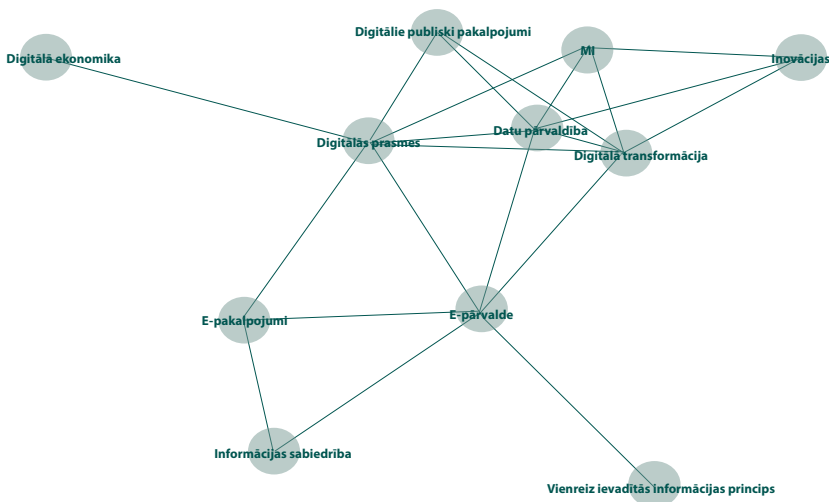
Salīdzinot ar ES, *OECD* un ANO lietojumu, tas rada divas būtiskas problēmas.

Pirmkārt, rodas līmeņu sajaukums, kur e-pārvalde netieši tiek traktēta kā visaptverošs digitālās pārvaldības modelis, lai gan starptautiskajā izpratnē tā ir tikai viena no digitālās valdības sastāvdaļām, kas galvenokārt attiecas uz pakalpojumu digitalizāciju. Otrkārt, veidojas konceptuāli “aklie punkti”, jo tādi aspekti kā datu pārvaldība, starpnozaru sadarbība, digitālās ekosistēmas un *digital by default* principi Latvijas terminoloģijā pārsvarā netiek lietoti.

4.3. Terminu līdzparādīšanās Latvijas dokumentos

Lai padziļinātu analīzi par to, kā digitalizācijas terminoloģija faktiski tiek lietota Latvijas politikas dokumentos, tika izveidots semantiskās līdzparādīšanās tīkls, izmantojot *Python* kodu *Jupyter Notebook* vidē (2. attēls). Šī vizualizācija parāda, kā galvenie termini parādās kopā dažādos dokumentos, atklājot nozīmju kopas, konceptuālās plaisas un galvenās tēmas.

Tīkla grafikā termini attēloti kā mezgli, savukārt savienojumi starp tiem norāda to līdzparādīšanās biežumu un stiprumu kopīgos teksta kontekstos.

2. attēls. Terminu līdzparādīšanās Latvijas dokumentos (autoru veidots). Viens no izteismīgākajiem rezultātiem ir termina “digitālās prasmes” galvenā loma. Tas funkcionē kā semantiskais tilts, kas savieno gandrīz visus pārējos nozīmīgākos terminus, tostarp digitālo transformāciju, datu pārvaldību, mākslīgo intelektu, e-pakalpojumus, digitālos publiskos pakalpojumus un e-pārvaldi.

Šī augstā savienotības pakāpe liecina, ka digitālās prasmes Latvijas dokumentos konsekventi tiek interpretētas kā pamata priekšnoteikums dažādām digitālās politikas jomām – pārvaldībai, pakalpojumiem un inovācijai. Turklāt tīkls izgaismo arī semantisku nošķirumu starp e-pakalpojumiem un digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem. Lai gan abi termini attiecas uz publiskajiem pakalpojumiem, tie ir iesaistīti atšķirīgos apakštīklos. E-pakalpojumi cieši saistās ar informācijas sabiedrību un e-pārvaldi, kas atspoguļo to piesaisti tradicionāliem tiešsaistes pakalpojumu sniegšanas modeļiem, savukārt digitālie publiskie pakalpojumi parādās tuvāk digitālajām prasmēm, datu pārvaldībai un mākslīgajam intelektam, liecinot par attīstītāku un integrētāku pakalpojumu redzējumu.

Zīmīgi, ka termins “e-pārvalde” semantiskās līdzparādīšanās tīklā ir salīdzinoši izolēts. Lai gan tas parādās līdzās tādiem jēdzieniem kā “e-pakalpojumi” un “vienreizējās iesniegšanas princips”, e-pārvalde nav cieši sasaistīta ar mūsdienīgiem digitālās politikas jēdzieniem, piemēram, datu pārvaldību, mākslīgo intelektu vai datus balstītu publisko sektoru. Šāda terminoloģiskā struktūra liecina par konceptuālu atdalītību starp e-pārvaldi un digitālās transformācijas diskursu.

Latvijas politikas dokumentos e-pārvalde joprojām tiek lietota kā dominējošais jēdziens, bieži bez skaidras konceptuālās aktualizācijas vai sasaistes ar jaunākiem politikas ietvariem. Semantiskās līdzparādīšanās tīklā šī jēdziena izolētība atspoguļo faktu, ka e-pārvalde funkcionē kā mantots politikas koncepts, kas saglabāts no agrākās informācijas sabiedrības un elektroniskās pārvaldes paradigmas, bet nav pilnībā integrēts digitālās transformācijas valodā.^{36,37}

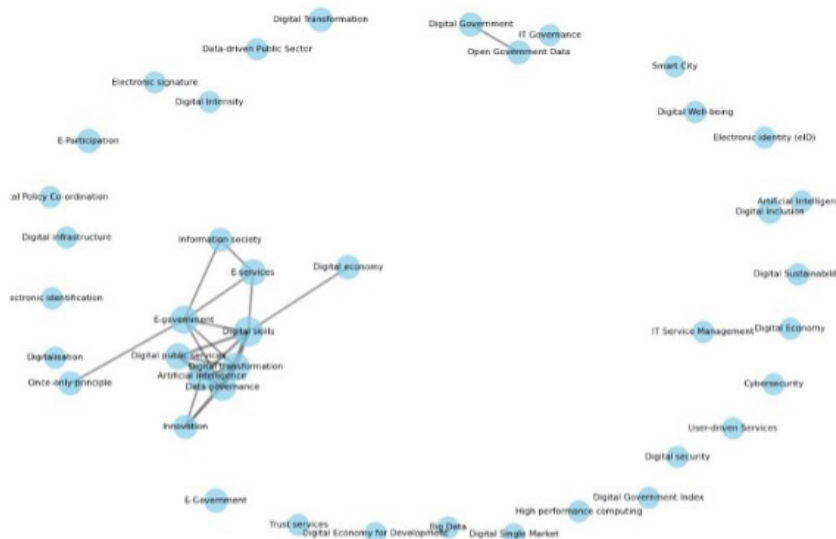
³⁶ European Commission. (2021). *Digital Decade Policy Programme 2030*. Pieejams: <https://digital-strategy.ec.europa.eu>.

OECD. (2020). *The OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a Digital Government*. OECD Publishing. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>.

³⁷ OECD. (2022). *Digital Government Index 2021 Results*. OECD Publishing. Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/digital-government-index/>.

4.4. Terminu līdzparādīšanās starptautiskajos dokumentos

Otrais līdzparādīšanās tīkls (3. attēls) balstās starptautisko politikas dokumentu un ietvaru analīzē. Atšķirībā no Latvijas nacionālajiem politikas tekstiem, kuros terminoloģijas lietojums ir fragmentēts vai balstīts mantotās pieejās, šis tīkls atklāj daudz integrētāku un konceptuāli saskaņotāku digitālās pārvaldības valodu.

3. attēls. Terminu līdzparādīšanās starptautiskajos dokumentos (autoru veidots).

Tīkla centrā cieši savienoti tādi termini kā “digitālā pārvaldība”, “digitālā transformācija”, “datu pārvaldība” un “datos balstīts publiskais sektors”. Otrs nozīmīgs klasteris veidojas ap lietotājcetrētiem digitālajiem pakalpojumiem, ietverot tādus terminus kā “lietotājvirzīti pakalpojumi”, “digitālie publiskie pakalpojumi”, “uzticamības pakalpojumi”, “elektroniskais paraksts” un “elektroniskā identitāte”. Papildu tematiskās kopas attiecas uz iekļaušanu un ilgtspēju, sasaistot digitālo iekļaušanu, digitālo labbūtību, mākslīgo intelektu un digitālo ilgtspēju.

Šī struktūra atspoguļo jaunākās ANO un ES politikas saistības digitālo tiesību, cilvēkcentrēta mākslīgā intelekta un pieejamu digitālo ekosistēmu jomā. Būtiski ir tas, ka mantotie termini, piemēram, “e-pārvalde”, “e-pakalpojumi” un “informācijas sabiedrība”, tīklā joprojām ir klātesoši, taču vairs neieņem galveno vietu. To perifērais raksturs liecina par starptautiskā diskursa virzību prom no tīri tehniskiem un transakcionāliem modeļiem uz holistisku, pārvaldībā balstītu un uz rezultātiem orientētu pieeju.

4.5. Salīdzinošie secinājumi

Kopsavelkot, Latvijas dokumenti joprojām lielā mērā balstās mantotajos terminos, piemēram, “e-pārvalde” un “e-pakalpojumi”, bieži tos izmantojot kā jumta jēdzienus. Tas krasi kontrastē ar starptautisko lietojumu, kur šie termini ir aizstāti ar plašākiem un integrējošākiem konceptiem, piemēram, terminiem “digitālā pārvaldība”, “datu pārvaldība” un “digitālie publiskie pakalpojumi”. Semantiskās līdzparādīšanās kartēšana apstiprina, ka Latvijas dokumentos trūkst vienotas konceptuālās struktūras un ka vairāki starptautiskajā diskursā galvenie termini ir nepietiekami izmantoti vai izolēti.

Savukārt starptautiskie politikas dokumenti demonstrē saskaņotu un savstarpēji saistītu terminoloģijas sistēmu, kur digitālā transformācija, lietotāji, virzīti pakalpojumi, mākslīgais intelekts, digitālā iekļaušana un uzticamības pakalpojumi veido skaidri identificējamās tematiskās kopas. Šīs atšķirības liecina par nobriedušu izpratni par digitālo pārvaldību kā sistēmisku, iedzīvotājcentrētu un vērtībās balstītu procesu. Terminoloģiskās un konceptuālās plaisas mazināšana ir būtisks priekšnosacījums Latvijas sekmīgai integrācijai Eiropas digitālās politikas telpā.

Kopsavilkums

Salīdzinošā analīze rāda, ka digitālās pārvaldības terminoloģija Latvijas dokumentos veidojas fragmentētās, savstarpēji vāji integrētās jēdzienu kopās. E-pārvalde un e-pakalpojumi saglabā galveno lomu, bet mūsdienīgi starptautiskie koncepti, piemēram, digitālā pārvaldība, datu pārvaldība un digitālie publiskie pakalpojumi, ir nepietiekami sasaistīti vai perifēri. Pretstatā tam starptautiskajos dokumentos terminoloģija veido vienotu, savstarpēji integrētu sistēmu, kas balstīta datos balstītā, lietotājcentrētā un sistēmiskā digitālās pārvaldības izpratnē.

Latvija:

termini → atsevišķas kopas
 e-pārvalde ⊥ datu pārvaldība / MI
 pakalpojumi ≈ (nepilnīgi nošķirti)
 → konceptuāla fragmentācija

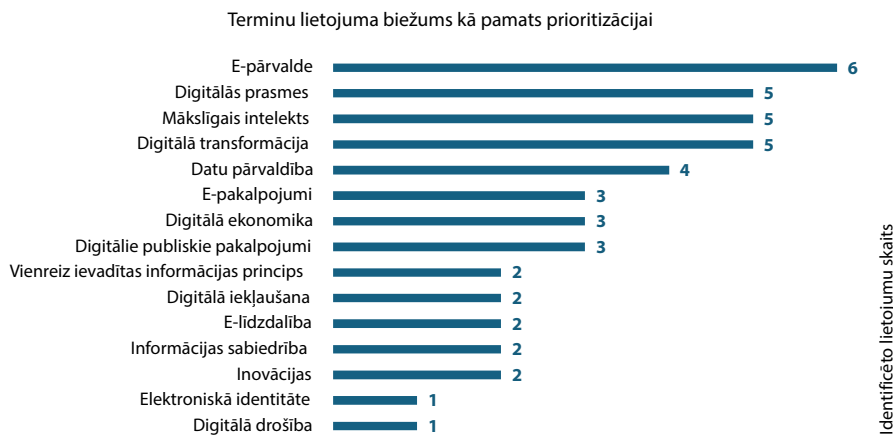
Starptautiski:

digitālā pārvaldība + dati + pakalpojumi + lietotājs
 → integrēta sistēma

5. Terminu prioritizācija

Pamatojoties uz iepriekš veikto dokumentu analīzi un salīdzinošo terminoloģijas izpēti (3. un 4. nodaļa), nākamais pētījuma posms bija terminu prioritizācija, lai noteiktu tos jēdzienus, kuriem nepieciešama definīciju izstrāde vai būtiska precizēšana. Terminu prioritizācijas mērķis bija identificēt terminus ar vislielāko stratēģisko nozīmi publiskās pārvaldes digitālajā transformācijā, kā arī tos, kuru nekonsekventa lietošana rada būtiskas interpretācijas un ieviešanas problēmas.

Prioritizācija balstīta kombinētā pieejā, apvienojot empīrisko terminu lietojuma analīzi un ekspertu vērtējumu. Kā empīriskais pamats tika izmantoti iepriekšējās nodaļās analizētie dati par terminu biežumu un savstarpējo saistību Latvijas politikas dokumentos, tostarp terminu biežuma analīze un semantiskās līdzparādīšanās tīkli, kas ilustrē, kuri jēdzieni ieņem galveno vietu politikas diskursā un kuri funkcionē perifēri. Šie rezultāti kalpoja kā strukturēts ievades materiāls ekspertu vērtējumam.

4. attēls. Biežāk lietotie digitālās politikas termini Latvijas politikas dokumentos (autoru veidots).

5.1. Ekspertu iesaiste un profils

Terminu prioritizācijā piedalījās trīs eksperti ar pieredzi digitālās pārvaldības, publiskās politikas un drošības jomā, kuri jau iepriekš bija iesaistīti pētījuma procesā un pārzina Latvijas publiskās pārvaldes digitālās attīstības kontekstu.

Jānis Caune ir Rīgas Tehniskās universitātes Inženierekonomikas un vadības fakultātes dekāns un publiskās pārvaldes un digitālās transformācijas eksperts ar pieredzi valsts pārvaldes modernizācijas un digitālās politikas plānošanas procesos. Viņa profesionālā darbība saistīta ar e-pārvaldes attīstību, publisko pakalpojumu digitalizāciju un institucionālo pārmaiņu jautājumiem.

Andris Balodis ir eksperts publiskās politikas un digitālās pārvaldības jomā ar pieredzi stratēģiskajā plānošanā un politikas dokumentu izstrādē. Viņš specializējas digitālās pārvaldības, datu izmantošanas un inovāciju jautājumos publiskajā sektorā.

Reinis Laveika ir Rīgas Tehniskās universitātes Inženierekonomikas un vadības fakultātes Pārvaldības un drošības institūta direktors ar akadēmisku un praktisku pieredzi drošības, pārvaldības un digitālo risku analizē. Viņa kompetence nodrošināja skatījumu uz terminu nozīmi institucionālās drošības, uzticamības un ilgtspējas kontekstā.

5.2. Prioritizācijas process un vērtēšanas pieeja

Eksperti veica terminu vērtēšanu, izmantojot strukturētu vērtējuma tabulu (*Excel* formātā), kurā bija iekļauti iepriekš identificētie termini no Latvijas un starptautisko dokumentu analīzes. Vērtēšana balstījās vairākos savstarpēji papildinošos kritērijos, tostarp termina lietojuma biežumu politikas dokumentos, jēdzieniskajā skaidrībā, atbilstībā starptautiskajiem ietvariem, kā arī termina praktiskajā nozīmē publiskās pārvaldes digitālās transformācijas īstenošanā.

Svarīgi uzsvērt, ka ekspertu uzdevums nebija izvērtēt terminus kā “pareizus” vai “nepareizus”, bet gan noteikt to prioritāti definīciju izstrādei. Līdz ar to augstāku prioritāti ieguva tie termini, kuru nekonsekventa vai neskaidra lietošana rada lielāko ietekmi uz politikas plānošanu, ieviešanu un starpinstitucionālo sapratni.

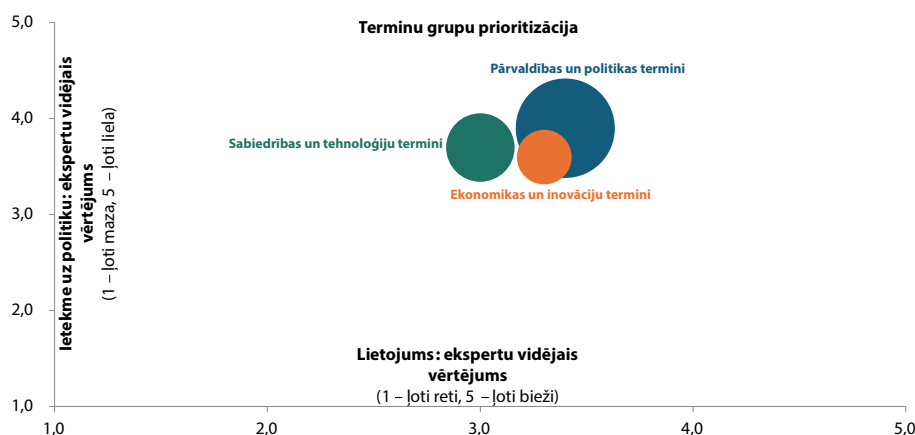
1. tabula

Digitālās politikas terminu grupējums prioritizācijas vajadzībām

Pārvaldības un politikas termini	Ekonomikas un inovāciju termini	Sabiedrības un tehnoloģiju termini
Digitālā pārvaldība	Digitālā ekonomika	Digitālā infrastruktūra
E-pārvaldība	Digitālā transformācija	Viedpilsēta
Datu vadīta pārvalde	Inovācijas	Digitālā iekļaušana
Digitālā politika	Digitālā intensitāte	Elektroniskā identitāte
Digitālās pārvaldības indekss	Digitālā gatavība	E-līdzdalība
IT pārvaldība	Digitālais briedums	Informācijas sabiedrība
Lietotāja vadīti pakalpojumi	Digitālā labklājība	Digitālā drošība
Digitāli publiskie pakalpojumi	Digitālā ilgtspēja	Digitālās prasmes
Atvērti valdības dati	Vienotais digitālais tirgus	

5.3. Terminu grupēšana un prioritāšu struktūra

Balstoties ekspertu vērtējumos un iepriekšējā analizē, termini tika sagrupēti tematiskās kopās, kas atbilst pētījuma analītiskajam ietvaram un prezentācijā izmantotajai struktūrai. Tika izceltas šādas galvenās terminu grupas: pārvaldības un politikas termini; ekonomikas un inovāciju termini; kā arī sabiedrības un tehnoloģiju termini. Šāda grupēšana ļāva ne tikai noteikt atsevišķu terminu prioritāti, bet arī analizēt terminoloģiskās problēmas sistēmiskā kontekstā.

5. attēls. Terminu grupu prioritizācija pēc lietojuma, ietekmes uz politiku un svarīguma (autoru veidots).

Ekspertu vērtējumi parādīja, ka visaugstāko prioritāti definīciju izstrādei ieguva termini, kas vienlaikus ir bieži lietoti, konceptuāli neskaidri un stratēģiski nozīmīgi, piemēram, digitālā transformācija, digitālā pārvaldība, e-pārvalde, datu pārvaldība un digitālie publiskie pakalpojumi. Vidējās prioritātes grupā nonāca termini, kuru nozīme ir skaidrāka, bet kuru lietojums Latvijas dokumentos ir fragmentēts vai novecojis, savukārt zemākas prioritātes grupā – termini ar šaurāku vai vairāk specializētu lietojumu.

5.4. Prioritizācijas rezultātu nozīme turpmākajam pētījumam

Terminu prioritizācijas rezultāti kalpo kā pamats nākamajam pētījuma posmam – definīciju projektu izstrādei un to validācijai. Fokusējoties uz prioritārajiem terminiem, pētījums mērķtiecīgi risina tās terminoloģiskās problēmas, kurām ir vislielākā ietekme uz publiskās pārvaldes digitālās transformācijas izpratni un īstenošanu Latvijā. Šāda pieeja nodrošina to, ka izstrādātās definīcijas ir gan teorētiski pamatotas, gan praktiski nozīmīgas un atbilst gan Latvijas, gan starptautiskajiem politikas ietvariem.

Kopsavilkums

Terminu prioritizācija parādīja, ka ne visi bieži lietotie digitālās politikas termini ir vienlīdz nozīmīgi definīciju izstrādei. Ekspertu vērtējums, apvienojot terminu lietojuma biežumu ar ietekmi uz politikas plānošanu un ieviešanu, ļāva identificēt jēdzienus ar augstāko stratēģisko nozīmi. Visaugstāko prioritāti ieguva pārvaldības un politikas termini, kuru nekonsekventa lietošana būtiski ietekmē publiskās pārvaldes digitālās transformācijas izpratni un īstenošanu. Ekonomikas un inovāciju, kā arī sabiedrības un tehnoloģiju termini ieguva diferencētu prioritāti atkarībā no to lietojuma un ietekmes uz politiku. Prioritizācijas rezultāti nodrošina mērķtiecīgu pamatu definīciju izstrādei un turpmākajai validācijai.

lietošanas biežums + ekspertu ietekmes vērtējums

→ terminu prioritāte

pārvaldība > ekonomika / inovācijas > sabiedrība /
tehnoloģijas

→ definēšanas secība

6. Definīciju projektu izstrāde

6.1. E-pārvaldība un digitālā pārvaldība

6.1.1. Terminoloģiskā situācija un problēmas pamatojums

Digitālās transformācijas jomā termini “**e-pārvaldība**” un “**digitālā pārvaldība**” ir vieni no visneskaidrākajiem Latvijas politikas dokumentos un akadēmiskajā literatūrā. Neskaidrības rodas trijos līmeņos.

- **1. līmenis. Angļu valodas terminoloģijā pastāv būtiski nošķirumi, kas latviešu valodā neparādās** (skat. 2. tabulu).

2. tabula

Angļu valodas publiskās pārvaldes terminoloģija un tās latviskā lietojuma salīdzinājums

Termins angļu valodā	Nozīme	Latviešu lietojums	Problēma
E-government	Publisko pakalpojumu un administratīvo procesu digitalizācija, izmantojot IKT	E-pārvaldība	Termins latviešu valodā tiek lietots nekonekventi un nereti plašāk, nekā to paredz starptautiski pieņemtā pakalpojumu digitalizācijas definīcija. Latviešu terminoloģijā e-pārvaldība funkcionāli atbilst <i>e-government</i> , lai gan semantiski <i>government</i> precīzāk atbilstu termins “pārvalde”.
E-governance	Pārvaldības procesi, sabiedrības līdzdalība, pārredzamība un e-demokrātija	E-pārvaldība	Latviešu valodā parasti tiek lietots tas pats termins “e-pārvaldība”, tādējādi neveidojot nošķirumu starp pakalpojumu digitalizāciju (angļu val. – <i>government</i>) un pārvaldības procesu digitalizāciju (angļu val. – <i>governance</i>).
Digital government	Digitāli iespējota publiskā pārvalde, datu vadība, digitālpolitikas principi	Digitālā pārvaldība (dažkārt arī – digitālā valdība, bet bez normatīva nostiprinājuma)	Termins tiek lietots reti un bez normatīvas definīcijas, tādējādi netiek atspoguļots tā starptautiskais saturs un funkcionālais tvērums. Terminoloģija Latvijā nav nostiprināta; netiek konsekventi nošķirts no <i>digital governance</i> .
Digital governance	Pārvaldības sistēmu digitālā transformācija sabiedrības, organizāciju un valsts līmenī	Digitālā pārvaldība	Jēdziens Latvijas dokumentos netiek definēts un praksē tiek sajaukts ar <i>digital government</i> , radot konceptuālu neskaidrību un terminoloģisku pārklāšanos.

Lai gan starptautiskajā literatūrā un politikas ietvaros tiek nošķirti jēdzieni *digital government* un *digital governance*, šajā pētījumā normatīvā līmenī apzināti tiek piedāvāts viens konsolidēts termins – “digitālā pārvaldība”. Šāda pieeja izvēlēta, lai nodrošinātu terminoloģisku skaidrību un praktisku lietojamību Latvijas publiskās pārvaldes kontekstā, apzinoties akadēmiskās terminoloģijas pluralitāti, bet to neieviešot normatīvajā definīciju sistēmā.

Latvijas politikas un normatīvajos dokumentos termins “e-pārvaldība” tiek lietots gan *government*, gan *governance* nozīmē, kas rada būtisku konceptuālu neskaidrību un terminoloģisku pretrunu.

● **2. līmenis. Latvijas dokumentos terminoloģija ir fragmentēta un neatbilst starptautiskajai praksei.**

Balstoties šādu dokumentu analīzē:

- ➔ Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021–2027 e-pārvaldību reducē uz digitālajiem pakalpojumiem;³⁸
- ➔ IS pamatnostādnes 2014–2020 definīcija ir novecojusi;³⁹
- ➔ Valsts pārvaldes modernizācijas plānā 2023–2027 e-pārvaldība tiek lietota tehniski, ne konceptuāli;⁴⁰
- ➔ Digitālā pārvaldība nav definēta.

● **3. līmenis. Literatūras analīze rāda, ka *digital governance* nav vienota definīcija.**

Literatūras analīze apliecina, ka digitālā pārvaldība (*digital governance*) ir viens no vispretrunīgāk lietotajiem jēdzieniem mūsdienu publiskās pārvaldības pētniecībā. Neskatoties uz šīm pretrunām, šis jēdziens ir galvenais digitālās pārvaldības konceptuālajai izpratnei. Pētījumi konsekventi uzrāda, ka nav vienotas *digital governance* definīcijas, un literatūrā tas bieži tiek lietots savstarpēji aizvietojami ar *digital government*, *e-governance* un *e-government*, izraisot būtisku terminoloģisku neskaidrību. Šī konceptuālā neskaidrība ir strukturāla, nevis nejauša, un tā atspoguļo strauji attīstošos digitālās pārvaldības modeļus, atšķirīgos valstu piegājumus un daudzslāņaino pārvaldības procesu dabu digitālajā laikmetā. Šo situāciju detalizēti apstiprina vairāki vadošie autori, kuri norāda nepietiekamu jēdzienisko nošķirumu, definīciju daudzveidību un nepieciešamību pēc konceptuālas konsekvences šajā jomā:

- 1) Engvalla un Flaka (2022) pētījums⁴¹ norāda, ka termini digitālā pārvaldība (*digital governance*), digitālā valdība (*digital government*) un e-pārvaldība (angļu val. – *e-governance*) literatūrā nereti tiek lietoti savstarpēji aizvietojami, kas rada būtisku konceptuālu neskaidrību (angļu val. – *conceptual ambiguity*);

³⁸ Ministru kabinets. (2021). *Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021–2027* (MK rīkojums Nr. 482). Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/ta/id/324715>.

³⁹ Ministru kabinets. (2013). *Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014–2020*. Latvijas Republikas Ministru kabinets. https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/is_pamatnostadnes_2013-1.pdf.

⁴⁰ Ministru kabinets. (2023). *Valsts pārvaldes modernizācijas plāns 2023–2027. gadam*. Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/ta/id/341706-par-valsts-parvaldes-modernizacijas-planu-2023-2027-gadam>.

⁴¹ Engvall, T., & Flak, L. S. (2022). Conceptual ambiguity in digital governance: A review of definitions and terminology. In *Digital Governance Studies Compilation* (pp. xx–xx). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92945-9_2.

- 2) Haniša un līdzautoru (2023) darbos⁴² digitālā pārvaldība tiek raksturota kā transformējošs, digitāli iespējots pārvaldības process, kurā savijas tehnoloģiskie, cilvēkcentrētie un organizatoriskie elementi, vienlaikus uzsverot definīciju daudzveidību un terminoloģiskās robežas nenoteiktību;
- 3) Grigalashvili (2023) uzsver,⁴³ ka digitālā pārvaldība nav reducējama uz tehnoloģisku jēdzienu, bet atspoguļo pārvaldes kultūras un stratēģijas kvalitatīvu transformāciju. Autore arī norāda literatūrā pastāvošo nekonsekvenci un nepieciešamību pēc vienojoša konceptuāla ietvara (angļu val. – *grand concept*);
- 4) Algazo un līdzautori (2021) definē⁴⁴ digitālo pārvaldību kā organizācijas digitālās klātbūtnes, atbildības un lēmumu pieņemšanas struktūru ietvaru, vienlaikus atzīmējot, ka praksē joprojām tiek jaukti jēdzieni *digital governance*, *digital government* un *e-governance*;
- 5) Ravšeļa un līdzautoru (2022) pētījumā⁴⁵ digitālā pārvaldība tiek raksturota kā IKT, datu analītikas un digitālo platformu izmantošana pārvaldības procesos, tomēr autori secina, ka literatūrā saglabājas ilgstoša un strukturāla konceptuālā neskaidrība (angļu val. – *persistent conceptual ambiguity*).

Lai nodrošinātu terminoloģisku konsekvenci, pētījumā netiek lietots termins “digitālā pārvalde”, jo tas apzīmētu institucionālu struktūru, nevis pārvaldības modeli.

6.1.2. Salīdzinošā analīze

E-government

Starptautiskajā praksē e-pārvaldība tiek interpretēta šaurā nozīmē kā publisko pakalpojumu digitalizācija. Šo pieeju konsekvēnti atbalsta vairāki nozīmīgi politikas un pētniecības ietvari.

Pirmkārt, Eiropas Savienības *eGovernment Action Plan* uzsver digitālo tehnoloģiju izmantošanu publisko pakalpojumu sniegšanā, īpaši koncentrējoties uz pieejamību, efektivitāti un lietotāju orientāciju.⁴⁶

⁴² Hanisch, M., et al. (2023). *Digital governance: A conceptual framework and research agenda*. *Journal of Business Research*, 162, 113777. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.113777>.

⁴³ Grigalashvili, V. (2023). *Digital Government and Digital Governance: Grand Concept*. *International Journal of Scientific and Management Research*, 06(01), 01–25. <https://doi.org/10.37502/ijsmr.2023.6201>.

⁴⁴ Algazo, F. A., Ibrahim, S., & Yusoff, W. S. (2021). *Digital governance emergence and importance*. *Journal of Information System and Technology Management*, 6(24), 18–26. <https://doi.org/10.35631/jistm.624003>.

⁴⁵ Ravšeļj, D., Umek, L., Todorovski, L., & Aristovnik, A. (2022). *A Review of Digital Era Governance Research in the First Two Decades: A Bibliometric Study*. *Future Internet*, 14(5), 126. <https://doi.org/10.3390/fi14050126>.

⁴⁶ European Commission. (2016). *EU eGovernment Action Plan 2016–2020: Accelerating the digital transformation of government*. Eiropas Komisija. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0179>.

Otrkārt, *OECD e-government* konceptu interpretē kā *service delivery digitisation*, proti, pakalpojumu sniegšanas procesu digitalizāciju, kas tiek uzskatīta par tikai vienu no digitālās pārvaldības komponentēm.⁴⁷

Treškārt, *ANO E-Government Index* fokusējas tieši uz tiešsaistē pieejamu publisko pakalpojumu klāstu un kvalitāti, novērtējot valstu progresu pakalpojumu digitalizācijas jomā.⁴⁸

Kopumā šie trīs starptautiskie avoti apstiprina vienotu izpratni, ka e-pārvaldība galvenokārt attiecas uz pakalpojumu nodrošināšanas digitalizāciju, nevis uz plašākiem pārvaldības procesiem vai pārvaldības paradigmas transformāciju.

E-governance

Starptautiskajā literatūrā jēdziens *e-governance* tiek lietots, lai apzīmētu pārvaldības procesus, kas tiek īstenoti ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT / ICT) starpniecību. Atšķirībā no *e-government*, kas koncentrējas uz publisko pakalpojumu digitalizāciju, *e-governance* aptver tādus pārvaldības aspektus kā pārredzamība, atbildība, līdzdalība un kolektīvā lēmumu pieņemšana.

Bannistera un Konnolija pētījums skaidri norāda, ka *e-governance* būtība ir IKT izmantošana, lai stiprinātu kvalitatīvu pārvaldību (*good governance*), nevis tikai digitalizētu administratīvos procesus.⁴⁹ Šī pieeja uzsvēr tādas pārvaldības vērtības kā pārredzamība, atbildība, taisnīgums un sabiedrības iesaistes iespējas.

Meijera un līdzautoru (2019) pētījumi rāda, ka *e-governance* ir cieši saistīta ar demokrātisko līdzdalību, jo digitālās platformas ļauj iedzīvotājiem iesaistīties publisko politiku veidošanā, piedalīties kolektīvos lēmumu procesos un sadarboties ar valsts pārvaldi jaunos, digitāli iespējotos veidos.⁵⁰

Kopumā *e-governance* literatūrā tiek traktēta kā pārvaldības procesa digitālā dimensija, kas tiek orientēta uz demokrātiju, līdzdalību un pārvaldības kvalitāti un ko nedrīkst reducēt uz tikai digitāli sniegtiem pakalpojumiem.

Kopsavilkums

E-government (operacionāla administratīvo procesu un pakalpojumu digitalizācija) = **pārvaldes līmenis**.

E-governance (pārvaldības mehānismu un lēmumu pieņemšanas procesu digitāla pārveide) = **pārvaldības līmenis**.

⁴⁷ OECD. (2020). *OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a digital government*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

⁴⁸ United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2022). *UN E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government*. Apvienoto Nāciju Organizācija. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>.

⁴⁹ Bannister, F., & Connolly, R. (2012). Defining e-Governance. *E-Service Journal*, 8(2), 3–25. <https://doi.org/10.2979/eservicej.8.2.3>.

⁵⁰ Meijer, A., & Boon, W. (2021). Digital platforms for the co-creation of public value. *Policy and Politics*, 49(2), 231–248. <https://doi.org/10.1332/030557321X16115951032181>.

Digital government

Starptautiskajā literatūrā jēdziens *digital government* tiek lietots, lai apzīmētu digitāli iespējamu publiskās pārvaldes modeli, kas aptver visu valsts pārvaldes institucionālo darbību, tostarp datu vadību, digitālās tehnoloģijas, pārvaldības atvērtību un lietotājcentrētus principus. Atšķirībā no *e-government*, kas koncentrējas uz publisko pakalpojumu digitalizāciju, *digital government* raksturo sistēmiska publiskās pārvaldes transformācija digitālā vidē.

Savu visaptverošāko konceptuālo izklāstu šis jēdziens iegūst *OECD* Digitālās pārvaldības politikas ietvarā, kur *digital government* tiek strukturēts sešās dimensijās: (1) digitālā stratēģija; (2) datu vadība; (3) lietotājcentrētība; (4) atvērtība un pārredzamība; (5) *digital-ready* publiskā pārvalde; (6) proaktīvi pakalpojumi. Šis ietvars *digital government* definē kā datu vadītu, cilvēkcentrētu un sadarbībā balstītu publiskās pārvaldes modeli.⁵¹

Eiropas Savienībā jēdziens tiek operacionalizēts *Digital Decade Policy Programme 2030*, kur *digital government* ir saistīts ar publiskās pārvaldes digitālo gatavību, vienotām datu telpām, starpnozaru sadarbību un uz lietotāju orientētu pakalpojumu attīstību.⁵² ES digitālās pārvaldības politika akcentē digitālās gatavības paaugstināšanu un vienotu datu infrastruktūru kā pamatu efektīvai publisko pakalpojumu transformācijai un pārvaldības modernizācijai.

Tādējādi *digital government* starptautiskajās politikās un zinātniskajā literatūrā tiek pozicionēts kā publiskās pārvaldes transformācijas ietvars, kas fokusējas uz institucionālo darbību, politikas veidošanas un īstenošanas procesu digitalizāciju un datu vadītu lēmumu pieņemšanu.

Digital governance

Digital governance starptautiskajā literatūrā tiek raksturota kā pārvaldības sistēmu digitālā transformācija, kuras īstenošana ietver gan tehnoloģiskos, gan institucionālos, gan cilvēkcentrētos elementus. Šī transformācija aptver vairākas savstarpēji saistītas dimensijas.

Pirmkārt, *digital governance* balstās datu vadībā, digitālajās platformās un sadarbībā balstītos organizatoriskajos procesos, kas nodrošina pārredzamību, koordināciju un jaunas lēmumu pieņemšanas formas.⁵³

Otrkārt, literatūrā *digital governance* tiek izprasta kā sabiedrības, organizāciju un dažādu sektoru pārvaldības digitālā transformācija, kas nav reducējama tikai uz valdības institucionālo darbību. Šī pieeja uzsver plašāku digitālās pārvaldības ekosistēmu, kas aptver sociālās, ekonomiskās un reģionālās sistēmas.^{54,55}

⁵¹ OECD (2020) *OECD Digital Government Policy Framework*. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

⁵² European Commission (2022) *Digital Decade Policy Programme 2030* (Decision (EU) 2022/2481). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022D2481>.

⁵³ Hanisch, M., Goldsby, C., Fabian, N. E., & Oehmichen, J. (2023). Digital governance: A conceptual framework and research agenda. *Journal of Business Research*, 162, Article 113777. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.113777>.

⁵⁴ Zou, X., et al. (2025). Can digital governance stimulate green development? *Frontiers in Public Health*, 12, Article 1463532. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1463532>.

⁵⁵ Xu, B., et al. (2025). Digital governance and the low-carbon transition: evidence from double machine learning. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, Article 144. <https://www.nature.com/articles/s41599-025-05144-9>.

Treškārt, *digital governance* pētījumos tiek akcentēta lēmumu pieņemšanas procesu pārveide, izmantojot datus, mākslīgo intelektu un digitālās infrastruktūras, kas ļauj uzlabot efektivitāti, prognozējamību un publiskā sektora kapacitāti.⁵⁶ Kopumā *digital governance* literatūrā tiek pozicionēta kā sistēmiska pārvaldības transformācija digitālajā laikmetā, kas būtiski pārsniedz pakalpojumu digitalizācijas ietvaru un aptver jaunu veidu, kā sabiedrības institūcijas organizē savstarpējo sadarbību, datu apmaiņu un kolektīvo lēmumu pieņemšanu.

6.1.3. Nošķiruma kritēriji

Lai skaidri nodalītu e-pārvaldības un digitālās pārvaldības jēdzienu semantisko un funkcionālo tvērumu, tālāk sniegta šo divu terminu salīdzinošā analīze pēc būtiskiem konceptuālajiem kritērijiem (skat. 3. tabulu).

3. tabula

E-pārvaldības un digitālās pārvaldības salīdzinošā analīze

Kritērijs	E-pārvaldība (<i>e-government</i>)	Digitālā pārvaldība (<i>digital government / digital governance</i>)
Fokuss	Publisko pakalpojumu un administratīvo procesu digitalizācija	Pārvaldības sistēmu, institucionālo procesu un lēmumu pieņemšanas transformācija
Semantiskais pamats	<i>Government</i> – administratīvo funkciju digitalizācija	<i>Governance + government</i> – pārvaldības procesi, sadarbība, dati un institucionālā koordinācija
Saturiskā loma	Tehnoloģiski risinājumi pakalpojumu nodrošināšanai	Politikas veidošana, datu pārvaldība, sabiedrības līdzdalība, pārredzamība
Starptautiskā atbilstība	ES un ANO: e-pakalpojumi, tiešsaistes risinājumi	OECD un ES: <i>digital-by-default</i> pārvaldība, datu vadīta pārvaldība
Kritērijs	Terminoloģiska jaukšana ar digitālo pārvaldību; šaura interpretācija	Definīcijas trūkums Latvijas dokumentos; koncepcijas neatpazīšana un neattīstīšana

Pamatojoties uz iepriekš identificētajām semantiskajām un funkcionālajām atšķirībām starp e-pārvaldību un digitālo pārvaldību, nākamajā apakšnodaļā sniegta šo jēdzienu konceptuāli precizētās un terminoloģiski harmonizētās definīcijas.

6.1.4. Piedāvātās definīcijas ekspertu validācijai – e-pārvaldība un digitālā pārvaldība

E-pārvaldība

Publiskās pārvaldes pakalpojumu un administratīvo procesu nodrošināšana digitālā vidē, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas pakalpojumu pieejamības, efektivitātes un ērtuma uzlabošanai.

⁵⁶ Giest, S., McBride, K., Nikiforova, A., & Sikder, S. K. (2025). Digital & data-driven transformations in governance: A landscape review. *Data & Policy*, 7, e21. <https://doi.org/10.1017/dap.2024.47>.

Digitālā pārvaldība

Digitāli iespējots publiskās pārvaldes modelis, kurā lēmumu pieņemšana, pārvaldības procesi un pakalpojumu attīstība balstās datos, digitālajās tehnoloģijās un cilvēkcentrētos principos, nodrošinot atvērtību, sadarbību un pārredzamību.

Lai sistemātiski iezīmētu atšķirības starp e-pārvaldības un digitālās pārvaldības jēdzienisko tvērumu un funkcijām, turpmāk sniegts to definīciju salīdzinājums pēc būtiskākajiem kritērijiem.

4. tabula

Piedāvāto terminu definīciju salīdzinājums

Kritērijs	E-pārvaldība (<i>e-government</i>)	Digitālā pārvaldība (<i>digital government / digital governance</i>)
Jēdziena fokuss	Pakalpojumu un administratīvo procesu digitalizācija	Pārvaldības procesa, lēmumu pieņemšanas un institucionālo sistēmu digitālā transformācija
Mērķis	Uzlabot pakalpojumu pieejamību, efektivitāti un lietojamību	Nodrošināt atvērtu, sadarbībā balstītu, datu vadītu publisko pārvaldi
Galvenie elementi	IKT risinājumi, tiešsaistes pakalpojumi, e-pakalpojumu platformas	Dati, digitālās tehnoloģijas, cilvēkcentrēti principi, sadarbība, pārredzamība
Orientācija	Uz pakalpojuma sniegšanu	Uz pārvaldības modeli un politikas cikla pārveidi
Starptautiskais ekvivalents	<i>E-government</i>	<i>Digital government / Digital governance</i>
Jēdziena tvērums	Šaurāks – attiecas uz konkrētiem procesiem un pakalpojumiem	Plašāks – aptver visu pārvaldības sistēmu un tās principus
Dominējošās funkcijas	Administratīvo procedūru digitalizācija, tiešsaistes pakalpojumu nodrošināšana	Lēmumu pieņemšana, datu pārvaldība, līdzdalība, institucionālā koordinācija
Lietotāju loma	Pakalpojuma saņēmējs	Līdzdalībnieks pārvaldības procesos un kopradē
Tehnoloģiju loma	Līdzeklis pakalpojumu sniegšanai	Enableris sistēmiskai pārvaldības transformācijai
Piemērotā lietojuma situācija	E-pakalpojumi, tiešsaistes saskarnes, digitāli procesi	Politikas plānošana, datu vadība, pārvaldības modernizācija, sabiedrības līdzdalība

6.2. E-identitāte un digitālā identitāte

6.2.1. Terminoloģiskā situācija un problēmas pamatojums

Digitālās pārvaldības un e-pakalpojumu kontekstā termini “**e-identitāte**” un “**digitālā identitāte**” ir terminoloģiski neskaidri gan Latvijas politikas dokumentos, gan starptautiskajā literatūrā. Šī neskaidrība izpaužas trīs līmeņos.

- **1. līmenis.** Angļu valodas terminoloģijā pastāv būtiski nošķīrumi, kas latviešu valodā nav atspoguļoti (skat. 5. tabulu).

5. tabula

Angļu valodas publiskās pārvaldes terminoloģijas un tās latviskā lietojuma salīdzinājums

Termins angļu valodā	Nozīme	Latviešu lietojums	Problēma
<i>Electronic identity (e-identity)</i>	Digitāla / e-identitāte autentifikācijai	e-identitāte	Tiek jaukts ar elektronisko identifikāciju (<i>electronic identification</i>)
<i>Electronic identification (e-ID, e-identification)</i>	Identitātes pārbaudes process	e-identifikācija, e-ID	Netiek nošķirts process no identitātes statusa
<i>Digital identity</i>	Personas identitātes atribūtu kopums digitāli	digitālā identitāte	Lietots fragmentāri; bieži sapludināts ar e-identifikāciju
<i>Digital identification</i>	Digitāls identifikācijas process	nav konsekventa lietojuma	Tiek jaukts ar identitātes jēdzienu ar verifikāciju

Latvijas dokumentos *e-identitāte* tiek lietota gan identitātes, gan identifikācijas nozīmē, **radot konceptuālu pretrunu** ar ES *eIDAS* ietvaru.^{57,58}

- **2. līmenis.** Latvijas dokumentos terminoloģija ir fragmentēta un neatbilst starptautiskajai praksei.

Dokumentu analīze liecina, ka:

- ➔ e-identitāte dažkārt tiek lietota kā identifikācijas līdzeklis (*instrument*), citviet kā *identitātes statuss;
- ➔ *eIDAS* regulas ieviešanā e-identitāte bieži sapludināta ar e-identifikāciju, kas neatbilst regulas definīcijām;⁵⁹
- ➔ digitālā identitāte nav definēta nevienā Latvijas politikas dokumentā.

Rezultātā – Latvijā konsekventi netiek nodalīta **identitāte (kas es esmu)** no **identifikācijas procesa (kā es sevi apliecinu)**.

- **3. līmenis.** Starptautiskā literatūra un bibliometriskā analīze parāda jēdzienisku jucekli.

⁵⁷ European Parliament & Council. (2014). *Regulation (EU) No 910/2014 (eIDAS)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

⁵⁸ European Parliament & Council. (2024). *Regulation (EU) 2024/1183 (eIDAS 2.0) establishing the European Digital Identity Framework*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1183>.

⁵⁹ European Parliament & Council. (2014). *Regulation (EU) No 910/2014 (eIDAS)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

Balstoties pieejamās literatūras apskatā un apkopoto datu analizē, digitālās identitātes jēdzienu sistēmā pastāv būtiska konceptuāla nevienādība, kas izpaužas dažādos identitātes terminoloģijas lietojumos un normatīvajās interpretācijās. Pirmkārt, daļa autoru e-identitāti (*e-identity*) definē kā elektronisko identifikācijas līdzekli, ko persona izmanto, lai apliecinātu sevi digitālajā vidē.⁶⁰ Šajā pieejā e-identitāte tiek saprasta kā autentifikācijas instruments, kas funkcionē līdzīgi fiziskajam identifikācijas dokumentam, bet digitālā formā.

Otrkārt, daļa literatūras avotu *e-identity* izmanto kā digitālās identitātes (*digital identity*) ekvivalentu,⁶¹ t.i., nevis kā elektronisku identifikācijas līdzekli, bet kā personas digitālās identitātes statusu un atribūtu kopumu. Šāda interpretācija konceptuāli paplašina jēdzienu un tuvinās mūsdienu digitālās identitātes pārvaldības ietvariem.

Treškārt, vairāki starptautiski avoti digitālo identitāti raksturo kā daudzslāņainu un ekosistēmisku jēdzienu, kas ietver identitātes atribūtus, personas datu pārvaldību, privātuma nodrošināšanu un identitātes pārvaldības procesus (*identity management*).⁶² Šī pieeja atbilst *eIDAS 2.0* definīcijai, kas *digital identity* saprot kā strukturētu atribūtu kopumu, nevis tikai tehnisku līdzekli autentifikācijai.

Ceturtkārt, literatūrā uzsvērts, ka elektroniskā identifikācija (*electronic identification*) ir process, nevis identitāte.⁶³ Tā ir darbība – identitātes pārbaudes procedūra, kas jānošķir no identitātes statusa vai identitātes atribūtu kopuma. Tomēr praksē šie jēdzieni bieži tiek sajaukti, īpaši valstu politikas dokumentos un digitālās pārvaldības īstenošanā, kas rada būtisku terminoloģisku neskaidrību un kavē vienotas digitālās identitātes izpratnes veidošanu.

6.2.2. Salīdzinošā analīze

E-identity (e-identitāte)

Starptautiskajā praksē jēdziens *e-identity* (*electronic identity*) tiek interpretēts salīdzinoši šauri – kā elektroniska identitātes apliecināšanas vienība, kas ļauj personai autentificēt savu identitāti digitālajā vidē. Šo pieeju konsekventi atbalsta gan valstu līmeņa regulējumi, gan e-identitātes pārvaldības īstenošanā, īpaši Ziemeļvalstīs. Piemēram, Igaunijas Informācijas sistēmu pārvalde (*RIA*) e-identitāti definē kā tehnisku līdzekli, kas nodrošina iespēju pierādīt identitāti tiešsaistē neatkarīgi no izmantotā darbības kanāla.⁶⁴ Līdzīgu perspektīvu pārstāv arī agrīnie ES *eIDAS* dokumenti, kuros e-identitāte tiek izmantota, lai raksturotu identitātes pierādīšanas mehānismus, proti, procesu, kas ļauj pārbaudīt personas identitāti, izmantojot drošus elektroniskos līdzekļus.⁶⁵

⁶⁰ Estonian Information System Authority (RIA). (2023). *Electronic identity (eID) and trust services*.

⁶¹ European Commission. (2021). *Study on digital identity in Europe*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/electronic-identification>.

⁶² International Organization for Standardization. (2019). *ISO/IEC 24760-1:2019 – IT Security and Privacy – A framework for identity management – Part 1: Terminology and concepts*. <https://www.iso.org/standard/77582.html>.

⁶³ European Parliament & Council. (2014). *Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

⁶⁴ Estonian Information System Authority (RIA). (2023). *Electronic identity (eID) and trust services*.

⁶⁵ European Parliament & Council. (2014). *Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

Šajā skatījumā e-identitāte funkcionē kā autentifikācijas rīks, piemēram, eID karte, *Mobile-ID* vai e-paraksts, un uzsvars tiek likts uz tehnisko iespēju droši pieslēgties dažādām sistēmām. Šaurā *e-identity* izpratne neaptver personas identitātes atribūtus vai identitātes pārvaldību, bet koncentrējas uz verificēšanas darbību un tās drošību.

Kopsavilkums

E-identitāte starptautiski tiek uztverta kā identitātes apliecināšanas līdzeklis, nevis kā pati identitāte. Tā būtība ir tehniska – nodrošināt drošu autentifikāciju, nevis atspoguļot personas identitātes saturu vai atribūtus.

Electronic identification (elektroniskā identifikācija; eID)

Jēdziens *e-identification (electronic identification)* tiek konsekventi interpretēts kā process, nevis identitātes statuss. Gan *eIDAS* regula, gan starptautiskā literatūra skaidri uzsver, ka elektroniskā identifikācija ir identitātes pārbaudes darbība, kas nepieciešama, lai apstiprinātu personas digitālo identitāti pirms pakalpojuma saņemšanas.^{66, 67}

Atšķirībā no e-identitātes, kas dažkārt tiek lietota kā identifikācijas līdzekļa nosaukums, *e-identification* attiecas uz secīgu darbību kopumu, kas ietver:

- ➔ identitātes apliecināšanu;
- ➔ identifikācijas līdzekļa derīguma pārbaudi;
- ➔ drošības pakāpes noteikšanu;
- ➔ autentifikācijas pieprasījuma apstrādi.

Kopsavilkums

Elektroniskā identifikācija (eID; *electronic identification*) = **process**.
E-identitāte (*e-identity; electronic identity*) = **līdzeklis**.
Nespēja nodalīt šos jēdzienus praksē (īpaši Latvijā) izraisa terminoloģisku neskaidrību un neatbilstību ES normatīvajai bāzei.

Digital identity

Starptautiskajā literatūrā *digital identity* ir daudzslāņains un ekosistēmisks jēdziens, kas aptver gan personas identitāti, gan ar to saistītos atribūtus, digitālo profilu, piekļuves tiesības un datu pārvaldības mehānismus. *Digital identity* būtība ir persona digitālajā vidē, nevis tikai identifikācijas līdzeklis.^{68, 69}

⁶⁶ European Parliament & Council. (2014). *Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

⁶⁷ European Parliament & Council. (2024). *Regulation (EU) 2024/1183 establishing the European Digital Identity Framework (eIDAS 2.0)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1183>.

⁶⁸ European Commission. (2021). *Study on digital identity in Europe*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/electronic-identification>.

⁶⁹ International Organization for Standardization. (2019). *ISO/IEC 24760-1:2019 – IT Security and Privacy – A framework for identity management – Part 1: Terminology and concepts*. <https://www.iso.org/standard/77582.html>.

ES *eIDAS 2.0* ietvarā digitālā identitāte ir definēta kā “personas identitātes un tās atribūtu kopums digitālā formā, kas ļauj veikt autentifikāciju un datu apmaiņu starp pārrobežu pakalpojumu sniedzējiem”.⁷⁰

Digitālās identitātes jēdziens ietver:

- ➔ pamata atribūtus (vārds, dzimšanas dati u.c.);
- ➔ papildu atribūtus (licences, kvalifikācijas, sertifikāti);
- ➔ piekļuves tiesību un autentifikācijas pārvaldību;
- ➔ privātuma aizsardzības un datu minimizācijas principus;
- ➔ identitātes pārvaldības procesus (*identity lifecycle management*).

Digital identity tiek raksturota kā **plaša pārvaldības ekosistēma**, kurā notiek mijiedarbība starp iestādēm, pakalpojumu sniedzējiem, individuālajiem lietotājiem un identitātes pārvaldniekiem.

Digital identity un e-identity galvenās atšķirības

Līdzīgi kā *digital government* attiecībā pret *e-government*, arī *digital identity* un *e-identity* attiecības ir hierarhiskas:

- *digital identity* = plašs pārvaldības koncepts (persona + atribūti + datu ekosistēma);
- *e-identity* = šī koncepta šaurā daļa (autentifikācijas līdzeklis).

Turklāt *e-identification* ir procesuāls jēdziens, kas pastāv neatkarīgi no identitātes saturiskās struktūras. Savukārt starptautiskajā praksē pastāv skaidrs trīspakāpju nošķirums (skat. 6. tabulu).

6. tabula

Trīspakāpju nošķirums starp digitālo identitāti, elektronisko identitāti un elektronisko identifikāciju

Termins angļu valodā	Latviešu lietojums	Funkcija
<i>Digital identity</i>	Identitāte	Persona + atribūti + pārvaldība
<i>Electronic identity (e-identity)</i>	Identifikācijas līdzeklis	Ar ko es sevi apliecinu
<i>Electronic identification (eID)</i>	Identifikācijas process	Kā notiek attiecīgā pārbaude

6.2.3. Nošķiruma kritēriji

Lai skaidri nodalītu e-identitātes un digitālās identitātes jēdzienu semantisko un funkcionālo tvērumu, tālāk sniegta šo divu terminu salīdzinošā analīze pēc būtiskiem konceptuālajiem kritērijiem (skat. 7. tabulu).

⁷⁰ European Parliament & Council. (2024). *Regulation (EU) 2024/1183 establishing the European Digital Identity Framework (eIDAS 2.0)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1183>.

E-pārvaldības un digitālās pārvaldības salīdzinošā analīze

Kritērijs	E-identitāte (<i>e-identity / electronic identity</i>)	Digitālā identitāte (<i>digital identity</i>)
Fokuss	Elektroniska identifikācijas vienība vai līdzeklis, kas nodrošina autentifikāciju	Personas digitālās identitātes un ar to saistīto atribūtu kopums
Semantiskais pamats	Identifikācijas līdzeklis vai tehnisks instruments	Identitātes saturs, atribūti un identitātes pārvaldības mehānismi
Saturiskā loma	Nodrošina identitātes apliecināšanu pakalpojumu saņemšanai	Nodrošina identitātes un atribūtu pārvaldību, privātumu, drošību un datu apmaiņu
Starptautiskā atbilstība	ES <i>eIDAS: identification means</i>	ES <i>eIDAS 2.0: digital identity + atribūti + digitālais maks</i>
Latvijas risināmais aspekts	Tiek jaukts ar e-identifikāciju; termins lietots nekonsekventi	Nav definēta Latvijas politikas dokumentos; lietojums fragmentēts

Pamatojoties uz iepriekš identificētajām semantiskajām un funkcionālajām atšķirībām starp **e-identitāti** un **digitālo identitāti**, nākamajā apakšnodaļā sniegtas šo jēdzienu konceptuāli precizētās un terminoloģiski harmonizētās definīcijas.

6.2.4. Piedāvātās definīcijas ekspertu validācijai – e-identitāte un digitālā identitāte

E-identitāte

Personas elektroniskā identitāte, kas ļauj tai apliecināt sevi digitālajā vidē, izmantojot elektroniskus identifikācijas līdzekļus un autentifikācijas mehānismus.

Digitālā identitāte

Personas identitātes un ar to saistīto atribūtu kopums digitālā formā, kas nodrošina identifikāciju, autentifikāciju un digitālo pakalpojumu saņemšanu, vienlaikus garantējot drošību, privātumu un datu pārvaldību.

Lai skaidri nošķirtu e-identitātes un digitālās identitātes jēdzienisko tvērumu un funkciju, turpmāk sniegts to definīciju salīdzinājums pēc būtiskākajiem kritērijiem.

Piedāvāto terminu definīciju salīdzinājums

Kritērijs ✕	E-identitāte	Digitālā identitāte
Jēdziena fokuss	Identifikācijas līdzeklis	Personas digitālā identitāte
Mērķis	Autentifikācija	Identitātes pārvaldība
Galvenie elementi	eID līdzekļi, autentifikācija	Atribūti, digitālais profils, dati
Orientācija	Uz procesu	Uz identitāti
Tvērums	Šaurs	Plašs
Starptautiskais ekvivalents	<i>E-identity, electronic identity</i>	Digital identity
Jēdziena fokuss	Identifikācijas līdzeklis	Personas digitālā identitāte
Mērķis	Autentifikācija	Identitātes pārvaldība

6.3. Digitālie publiskie pakalpojumi un e-pakalpojumi

6.3.1. Terminoloģiskā situācija un problēmas pamatojums

Digitālo pakalpojumu jomā pastāv būtiska terminoloģiska neviendabība starp jēdzieniem “e-pakalpojumi” un “digitālie publiskie pakalpojumi”. Šie termini Latvijas dokumentos tiek lietoti savstarpēji aizvietojami, nereti bez definīcijas vai ar atšķirīgu tvērumu dažādos politikas līmeņos, kamēr starptautiskā prakse konsekventi nošķir tehnisko pakalpojumu digitalizāciju (*e-services*) no datu vadītiem, integrētiem digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem (angļu val. – *digital public services*).^{71, 72, 73}

1. līmenis. Terminoloģijas salīdzinājums rāda, ka angļu valodā *e-services* tiek izmantots, lai apzīmētu tiešsaistes pakalpojumu digitalizāciju, savukārt *digital public services* attiecas uz *digital-by-default* pārvaldības modeli, kas ietver datu vadību, lietotājcentrētību un proaktīvu pakalpojumu sniegšanu.^{74, 75}

9. tabula

Angļu valodas publiskās pārvaldes terminoloģijas un tās latviskā lietojuma salīdzinājums

Angļu termins	Nozīme	Latviešu lietojums	Problēma
<i>E-services / e-government services</i>	Tiešsaistē sniegti publiskie pakalpojumi; administratīvo procesu digitalizācija	e-pakalpojumi	Termins lietots plaši un nekonsekventi; nereti tiek attiecināts arī uz digitāli transformētiem pakalpojumiem
<i>E-public services</i>	Publiskie pakalpojumi, kas sniegti ar IKT starpniecību	e-pakalpojumi	Latvijā nav nošķirts no <i>e-government services</i> ; semantiski pārklājas
<i>Digital public services</i>	Datu vadīti, lietotājcentrēti, proaktīvi digitālie publiskie pakalpojumi; <i>digital-by-default</i> pieeja	digitālie publiskie pakalpojumi / e-pakalpojumi	Termins netiek definēts; lietojums fragmentārs; tiek jaukts ar e-pakalpojumiem
<i>Proactive services</i>	Pakalpojumi, kas tiek automātiski sniegti pirms lietotāja pieprasījuma, balstoties datos	nav lietojuma	Jēdziens nav ieviests Latvijas politikas dokumentos; konceptuāli neatzīts
<i>User-centric services</i>	Lietotājcentrēti pakalpojumi, balstīti vajadzībās, dzīves situācijās un personalizācijā	nav lietojuma	Latvijā nav atbilstoša politikas ietvara; jēdziens netiek identificēts

⁷¹ European Commission. (2016). *EU eGovernment Action Plan 2016–2020: Accelerating the digital transformation of government*. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0179>.

⁷² OECD. (2020). *OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a digital government*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

⁷³ United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2022). *UN E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government*. United Nations. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>.

⁷⁴ European Commission. (2016). *EU eGovernment Action Plan 2016–2020: Accelerating the digital transformation of government*. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0179>.

⁷⁵ OECD. (2020). *OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a digital government*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

Pamatojoties uz tabulā identificētajiem terminoloģiskajiem un konceptuālajiem nošķīrumiem starp e-pakalpojumiem un digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem, nākamajā apakšnodaļā sniegta abu jēdzienu padziļināta salīdzinošā analīze, kas ļauj precīzi noteikt to funkcionālo tvērumu un starptautisko atbilstību.

2. līmenis. Latvijas dokumentos terminoloģija neatbilst starptautiskajai praksei.

Latvijas politikas un plānošanas dokumentu analīze liecina, ka e-pakalpojumu un digitālo publisko pakalpojumu jēdzieni tiek lietoti nekonekventi, terminoloģiski fragmentēti un bez konceptuāla nošķīruma. Atšķirībā no starptautiskās prakses, kur e-pakalpojumi tiek definēti kā administratīvo funkciju digitalizācija, bet digitālie publiskie pakalpojumi – kā datu vadītas, integrētas un proaktīvas pakalpojumu ekosistēmas, Latvijas dokumentos šāda nošķīruma nav.

Pirmkārt, Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021–2027 digitālie pakalpojumi faktiski tiek reducēti uz e-pakalpojumu digitalizāciju, uzsverot tehnisko pieejamību un procesu pārnesei tiešsaistē, nevis datu vadītu un lietotājcentrētu pakalpojumu transformāciju.⁷⁶ Šī pieeja neatbilst ES *Digital Decade* un *OECD digital-by-default* prasībām.

Otrkārt, Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņēs 2014–2020 sniegtā e-pakalpojumu interpretācija ir novecojusi un balstās agrīnā *e-government* izpratnē, kas fokusējās uz e-pakalpojumu pieejamību, nevis pārvaldības digitalizācijas principiem.⁷⁷ Dokumentā netiek definēti digitālie publiskie pakalpojumi, kas patlaban ir centrālais ES digitālās pārvaldības koncepts.

Treškārt, Valsts pārvaldes modernizācijas plānā 2023–2027 jēdziens “e-pakalpojumi” tiek lietots tehniski, nereti apzīmējot jebkuru digitālu funkcionalitāti, savukārt “digitālie publiskie pakalpojumi” dokumentā nav definēti un netiek izmantoti.⁷⁸ Tas norāda, ka Latvijā joprojām nav izveidots vienots terminoloģiskais ietvars, kas atbilstu ES un *OECD* definīcijām.

Kopumā Latvijas dokumentu analīze parāda, ka:

- ➔ e-pakalpojumi tiek izmantoti kā vispārīgs tehniskais jēdziens;
- ➔ digitālie publiskie pakalpojumi vispār netiek lietoti;
- ➔ nošķīrums starp digitalizāciju un digitālo transformāciju nav noteikts;
- ➔ nav saskaņojuma ar ES *Digital Decade*, *OECD* un ANO ietvariem.

Šī terminoloģiskā neskaidrība būtiski ierobežo iespēju veidot Latvijā modernu, lietotājcentrētu un datu vadītu pakalpojumu ekosistēmu.

⁷⁶ Ministru kabinets. (2021). *Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021–2027* (MK rīkojums Nr. 482). Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/ta/id/324715>.

⁷⁷ Ministru kabinets. (2013). *Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014–2020* (MK rīkojums Nr. 468). Latvijas Republikas Ministru kabinets. <https://likumi.lv/ta/id/259244>.

⁷⁸ Ministru kabinets. (2023). *Valsts pārvaldes modernizācijas plāns 2023–2027*. Latvijas Republikas Ministru kabinets. (Piezīme: MK plānam nav individuāla rīkojuma numura; izmanto DPK oficiālo publikāciju.) <https://likumi.lv>.

3. līmenis. Starptautiskā literatūra un bibliometriskā analīze parāda jēdzienisku jucekli.

Starptautiskā speciālās literatūras, politikas dokumentu un bibliometrisko avotu analīze liecina, ka e-pakalpojumu (*e-services*) un digitālo publisko pakalpojumu (*digital public services*) jēdzieni netiek lietoti kā sinonīmi. Tie pārstāv divas atšķirīgas digitālās pārvaldības attīstības pakāpes ar būtiskām semantiskām, funkcionālām un konceptuālām atšķirībām.

Pirmkārt, literatūrā e-pakalpojumi tiek konsekventi saistīti ar administratīvo procesu digitalizāciju, kas nozīmē jau esošu pakalpojumu pārnesi tiešsaistē, saglabājot to pašu procesu loģiku un struktūru.^{79,80,81} Tie orientēti uz tehnisko pieejamību, efektivitāti un lietotāju iespēju attālināti saņemt tradicionālos valsts pakalpojumus. Bibliometriskā analīze rāda, ka *e-services* tiek aplūkoti kā pirmais digitalizācijas posms, bet ne kā pārvaldības transformācijas instruments.

Otrkārt, *digital public services* literatūrā tiek raksturoti kā nākamā evolūcijas pakāpe, kas ietver datu vadītu, integrētu, sadarbībā balstītu un proaktīvu pakalpojumu sniegšanu.^{82,83} Tie ir cieši saistīti ar publiskās pārvaldes digitālās transformācijas pieeju un ES politiku, kas paredz digitālu pakalpojumu sniegšanu kā noklusējuma risinājumu. *Digital public services* tiek raksturoti kā kompleksi, starpinstitucionāli un lietotājcentrēti pakalpojumi, kas spēj pielāgoties situācijām un piedāvāt pakalpojumus automātiski (piemēram, proaktīvie pakalpojumi).

Treškārt, bibliometriskā analīze liecina, ka starptautiskā zinātniskā literatūra arvien biežāk izmanto *digital public services* kā primāro kategoriju, savukārt *e-services* tiek traktēti kā tehniska digitalizācija bez transformējošas pārvaldības dimensijas.⁸⁴ ES un *OECD* dokumentos šī atšķirība tiek skaidri uzturēta – *e-services* ietilpst *digital government* zemākajā līmenī, savukārt *digital public services* – augstākajā līmenī, kas sasaistīts ar datu telpām, pārrobežu pakalpojumiem, identitātes pārvaldību un kopīgām infrastruktūrām.^{85,86}

⁷⁹ European Commission. (2016). *EU eGovernment Action Plan 2016–2020: Accelerating the digital transformation of government*. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0179>.

⁸⁰ OECD. (2020). *OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a digital government*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

⁸¹ United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2022). *UN E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government*. United Nations. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>.

⁸² OECD. (2020). *OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a digital government*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

⁸³ European Parliament & Council. (2022). *Decision (EU) 2022/2481 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D2481>.

⁸⁴ European Parliament & Council. (2022). *Decision (EU) 2022/2481 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D2481>.

⁸⁵ OECD. (2020). *OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a digital government*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

⁸⁶ European Parliament & Council. (2022). *Decision (EU) 2022/2481 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D2481>.

6.3.2. Salīdzinošā analīze

E-services (e-pakalpojumi)

Starptautiskajā praksē jēdziens “e-pakalpojumi” (*e-services*) tiek interpretēts salīdzinoši šauri – kā administratīvo pakalpojumu un procedūru digitalizācija, kas ļauj lietotājiem saņemt jau esošos valsts pakalpojumus tiešsaistē, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT). Šo pieeju konsekventi atbalsta vairāki vadošie politikas ietvari.

Pirmkārt, Eiropas Savienības *eGovernment Action Plan* definē e-pakalpojumus kā tiešsaistes pakalpojumus, kuru mērķis ir nodrošināt pieejamību, efektivitāti un lietotāja orientētu pakalpojumu sniegšanu tiešsaistē.⁸⁷ Uzsvars ir uz procesu digitalizāciju, nevis uz pārvaldības modeļa transformāciju.

Otrkārt, *OECD* e-pakalpojumu koncepciju interpretē kā *service delivery digitisation*, proti, pakalpojumu sniegšanas procesa digitalizāciju tiešsaistē.⁸⁸ *OECD* ietvarā tas ir uzskatāms tikai par vienu no digitālās pārvaldības elementiem, kas neiekļauj datu vadību, lietotājcentrētību vai proaktīvu pakalpojumu attīstību.

Treškārt, ANO *E-Government Index* vērtē valstu sniegumu pēc tiešsaistes pakalpojumu klāsta un kvalitātes, koncentrējoties uz to, cik efektīvi valsts nodrošina digitālu piekļuvi tradicionāliem administratīviem pakalpojumiem.⁸⁹

Digital public services un e-services galvenās atšķirības

Līdzīgi kā *digital government* attiecas pret *e-government*, arī digitālie publiskie pakalpojumi un e-pakalpojumi atrodas hierarhiskās attiecībās, nevis funkcionē kā sinonīmi jēdzieni.

Digital public services = plašs, datu vadīts pārvaldības koncepts (proaktivitāte, integrācija, lietotājcentrētība, digitālās infrastruktūras, pārrobežu pakalpojumi).

E-services (e-pakalpojumi) = šī koncepta šaurā daļa (administratīvo procesu digitalizācija un tiešsaistes pieejamība).

Šajā skatījumā:

- e-pakalpojumi ir digitalizācijas līmenis;
- digitālie publiskie pakalpojumi ir digitālās pārvaldības transformācijas līmenis;
- savukārt *service delivery digitisation* (galvenokārt *e-services*) pastāv neatkarīgi no plašākas datu ekosistēmas un pārvaldības modeļa.

⁸⁷ European Commission. (2016). *EU eGovernment Action Plan 2016–2020: Accelerating the digital transformation of government*. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0179>.

⁸⁸ OECD. (2020). *OECD Digital Government Policy Framework: Six dimensions of a digital government*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.

⁸⁹ United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2022). *UN E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government*. United Nations. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>.

10. tabula

Trīspakāpju nošķirums starp e-pakalpojumiem, digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem un digitālo pārvaldību

Termins angļu valodā	Termins angļu valodā	Ekvivalents latviešu valodā	Funkcija / būtība
Administratīvā digitalizācija	<i>E-government services</i>	E-pakalpojumi	Administratīvo procesu un pakalpojumu digitalizācija; pakalpojumu sniegšana tiešsaistē
Digitālie publiskie pakalpojumi	<i>Digital public services</i>	Digitālie publiskie pakalpojumi	Datu vadīti, integrēti, lietotājcetrēti un proaktīvi publiskie pakalpojumi
Publiskās pārvaldes transformācija	<i>Digital government</i>	Digitālā pārvaldība*	Publiskās pārvaldes institucionāla digitāla transformācija; <i>digital-by-default</i> princips; datu telpas; proaktīvi pakalpojumi; datu vadīta lēmumu pieņemšana
Pārvaldības sistēmu transformācija	<i>Digital governance</i>	Digitālā pārvaldība	Pārvaldības sistēmu digitāla transformācija sabiedrības, organizāciju un valsts līmenī; līdzdalība; koordinācija; ekosistēmiska pieeja

* Šajā pētījumā termini “*digital government*” un “*digital governance*” tiek konsolidēti jēdzienā “digitālā pārvaldība”, vienlaikus saglabājot konceptuālu nošķirumu starp publiskās pārvaldes institucionālo transformāciju (*government*) un plašāku pārvaldības sistēmu transformāciju (*governance*).

6.3.3. Nošķiruma kritēriji

Lai skaidri nodalītu e-pārvaldības un digitālās pārvaldības jēdzienu semantisko un funkcionālo tvērumu, tālāk sniegta šo divu terminu salīdzinošā analīze pēc būtiskiem konceptuālajiem kritērijiem (skat. 11. tabulu).

11. tabula

E-pārvaldības un digitālās pārvaldības salīdzinošā analīze

Kritērijs	E-pakalpojumi (<i>e-services</i>)	Digitālie publiskie pakalpojumi (<i>digital public services</i>)
Fokuss	Administratīvo procedūru digitalizācija un tiešsaistes pieejamība	Datu vadīta, integrēta, proaktīva un lietotājcetrēta pakalpojumu ekosistēma
Semantiskais pamats	Tehnisks risinājums pakalpojumu tiešsaistes nodrošināšanai	<i>Digital-by-default</i> pārvaldība un kopīgās digitālās infrastruktūras
Saturiskā loma	Esošu pakalpojumu digitalizācija	Pakalpojumu un pārvaldības procesu transformācija
Starptautiskā atbilstība	ES, ANO: <i>e-services</i> , tiešsaistes risinājumi	OECD, ES: <i>digital public services</i> , datu telpas, proaktivitāte
Latvijas risināmais aspekts	Jēdziens lietots plaši un nekoncekventi, tiek jaukts ar digitālajiem pakalpojumiem	Nav definēts normatīvajos dokumentos; netiek atspoguļoti digitālās pārvaldības principi

6.3.4. Piedāvātās definīcijas – e-identitāte un digitālā identitāte

E-pakalpojums

E-pakalpojums ir publiskās pārvaldes pakalpojums, kas tiek nodrošināts digitālā vidē, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, lai ļautu lietotājiem attālināti veikt administratīvas darbības, iesniegt informāciju vai saņemt rezultātu.

Digitālais publiskais pakalpojums

Digitālais publiskais pakalpojums ir datu vadīts, lietotājcentrēts un digitālajā pārvaldībā balstīts publiskais pakalpojums, kas tiek izstrādāts un sniegts, izmantojot integrētas digitālās infrastruktūras, kopīgas datu telpas un digitālās identitātes sistēmas, nodrošinot personalizētus, proaktīvus un pārrobežu risinājumus.

Lai skaidri nošķirtu e-pakalpojuma un digitālā publiskā pakalpojuma jēdzienisko tvērumu un funkcijas, turpmāk sniegts to definīciju salīdzinājums pēc būtiskākajiem kritērijiem.

12. tabula

Piedāvāto terminu definīciju salīdzinājums

Kritērijs	E-pakalpojums	Digitālais publiskais pakalpojums
Jēdziena fokuss	Administratīvo procesu digitalizācija	Digitālā pārvaldība, datu vadība, proaktivitāte
Mērķis	Nodrošināt esošo pakalpojumu tiešsaistes pieejamību	Izveidot lietotājcentrētus, integrētus un personalizētus publiskos pakalpojumus
Galvenie elementi	IKT risinājumi, tiešsaistes funkcionalitāte	Digitālās infrastruktūras, kopīgas datu telpas, digitālā identitāte
Orientācija	Uz procesu digitalizāciju	Uz pārvaldības un pakalpojumu ekosistēmas transformāciju
Starptautiskais ekvivalents	<i>E-services, e-government services</i>	<i>Digital public services</i>
Tvērums	Šaurs – pakalpojuma funkcijas tiešsaistē	Plašs – proaktīvi, integrēti, pārrobežu pakalpojumi
Dominējošās funkcijas	Elektroniska piekļuve pakalpojumam	Datu vadīta personalizācija, automatizācija, sadarbība
Lietotāju loma	Pakalpojuma saņēmējs	Aktīvs līdzdalībnieks, kuram pakalpojumi tiek pielāgoti
Tehnoloģiju loma	Kanāls/risinājums	Infrastruktūra pārvaldības transformācijai

6.4. Trīs definīciju kopsakarības un sistēmiskais nošķirums

Trīs digitālās jomas jēdzienu pāri – “e-pārvaldība / digitālā pārvaldība”, “e-identitāte / digitālā identitāte” un “e-pakalpojumi / digitālie publiskie pakalpojumi” – atspoguļo vienu un to pašu strukturālo principu – katrā no šiem pāriem “e-” jēdziens apzīmē digitalizācijas līmeni, savukārt “digitālais/ digitālā” jēdziens apzīmē digitālās transformācijas līmeni.

Tādējādi šie jēdzieni nav savstarpēji aizvietojami, nepārklājas un nepilda vienādas funkcijas. Katrs pieder noteiktam digitālās pārvaldības brieduma līmenim, un tikai savstarpējā sasaistē tie veido pilnu digitālās pārvaldības ekosistēmu.

6.4.1. E-pārvaldība, e-identitāte un e-pakalpojumi pieder digitalizācijas līmenim

Visi trīs e-jēdzieni **apraksta esošu procesu pārnesei digitālā formā**, saglabājot pamatā esošos pārvaldības principus.

- ➔ **E-pārvaldība** – administratīvo procesu un publisko pakalpojumu digitalizācija.
- ➔ **E-identitāte** – digitāls identifikācijas līdzeklis, kas ļauj pierādīt identitāti tiešsaistē.
- ➔ **E-pakalpojumi** – digitalizēti administratīvie pakalpojumi.

Tos vieno trīs elementi.

1. Procesu digitalizācija, nevis transformācija.
2. Tiešsaistes funkcionalitāte kā galvenais mērķis.
3. Tehniska orientācija, maz iesaistot datu pārvaldību vai pārvaldības paradigmas maiņu.

Šie jēdzieni ir savstarpēji loģiski saistīti – e-identitāte ir priekšnosacījums e-pakalpojumiem, un e-pakalpojumi ir e-pārvaldības pamatkomponents.

6.4.2. Transformācijas līmeņa jēdzieni

Digitālie jēdzieni apzīmē būtiski augstāku brieduma pakāpi, kur digitālās tehnoloģijas nav tikai kanāls, bet sistēmas pārveides mehānisms.

- ➔ Digitālā pārvaldība – datu vadība, sadarbībā balstīta, *digital-by-default* pārvaldība.
- ➔ Digitālā identitāte – personas identitāte + atribūtu kopums + pārvaldības mehānismi.
- ➔ Digitālie publiskie pakalpojumi – integrēti, proaktīvi, personalizēti pakalpojumi.

Tos vieno četri principi.

1. Datu vadība (*data-driven governance*).
2. Lietotājcentrētība un dzīves situāciju pieeja.
3. Proaktivitāte (pakalpojumi pirms pieprasījuma).
4. Ekosistēmiska integrācija (kopīgas datu telpas, identitātes infrastruktūras, savienojamību).

Digitālās pārvaldības jēdzieni veido savstarpēji saistītu sistēmu.

- Digitālā identitāte iespējina proaktīvus digitālos pakalpojumus.
- Digitālie pakalpojumi ir viena no digitālās pārvaldības izpausmēm.
- Digitālā pārvaldība rada infrastruktūru digitālajai identitātei un pakalpojumiem.

6.4.3. "E-" un "digitālais" kā attīstības līmeņi

Šie jēdzieni ir komplementāri, nevis pretrunīgi:

- e-jēdzieni raksturo digitalizāciju;
- digitālie jēdzieni raksturo **digitālo transformāciju**.

Tie savstarpēji nepārklājas, jo:

- to funkcionālie mērķi ir atšķirīgi;
- to tehnoloģiskā loma ir atšķirīga (kanāls vs. infrastruktūra);
- to lietošanas konteksts ir atšķirīgs (administratīvā digitalizācija vs. sistēmiska pārvaldība).

6.4.5. Definēto terminu lietošanas piemēri

Lai ilustrētu definēto terminu praktisko lietojumu un to nostiprināšanos politikas dokumentu un institucionālajā valodā, turpmāk sniegti faktiskā lietojuma piemēri. Tabulā apkopoti reprezentatīvi formulējumi, kas atspoguļo, kā e-jēdzieni un digitālie jēdzieni tiek lietoti dažādās tematiskajās kategorijās. Šie piemēri ļauj skaidri saskatīt atšķirību starp administratīvo procesu digitalizācijas līmeni un plašāku digitālās transformācijas pieeju pārvaldībā, identitātē un publisko pakalpojumu attīstībā.

E- un digitālo jēdzienu faktiskā lietojuma piemēri

Kategorija	E-jēdzieni (digitalizācijas līmenis)	Digitālie jēdzieni (digitālās transformācijas līmenis)
Pārvaldība	<p>E-parvaldība ir publiskās pārvaldes pakalpojumu un administratīvo procesu nodrošināšana digitālā vidē, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas pakalpojumu pieejamības, efektivitātes un ērtuma uzlabošanai.</p>	<p>Digitālā pārvaldība ir digitāli iespējots publiskās pārvaldes modelis, kurā lēmumu pieņemšana, pārvaldības procesi un pakalpojumu attīstība balstās datos, digitālajās tehnoloģijās un cilvēkcentrētos principos, nodrošinot atvērtību, sadarbību un pārredzamību.</p>
	<p>Lietošanas piemēri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "E-pārvaldība nodrošina iespēju iedzīvotājiem elektroniski iesniegt iesniegumus un saņemt informāciju no valsts pārvaldes tiešsaistes kanālos." 2. "Pašvaldības e-pārvaldība ļauj pieteikties nekustamā īpašuma nodokļa samaksai un sociālajiem pakalpojumiem, izmantojot e-pakalpojumu vidi." 3. "E-pārvaldība nodrošina valsts informācijas sistēmu savstarpēju pieejamību lietotājiem, izmantojot vienotu portālu <i>Latvija.lv</i>." 4. "Ministrijas ievieš e-pārvaldības risinājumus, lai iedzīvotāji attālināti varētu saņemt pakalpojumus, kas iepriekš bija pieejami tikai klātienē." 5. "E-pārvaldība, kas balstās dokumentu aprites digitalizācijā, ļauj iestādēm sazināties elektroniski, nevis papīra formā." 	<p>Lietošanas piemēri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Digitālā pārvaldība izmanto datu apmaiņu starp reģistriem, lai iestādes pieņemtu lēmumus automātiski un bez iedzīvotāju iesniegumiem." 2. "Digitālā pārvaldība ļauj valsts iestādēm sadarboties kopīgās datu telpās, nodrošinot precīzu un operatīvu lēmumu pieņemšanu." 3. "Digitālā pārvaldība balstās cilvēkcentrētā pieejā, kur pakalpojumi tiek veidoti, ņemot vērā dzīves situācijas un lietotāja vajadzības." 4. "Digitālās pārvaldības ietvaros valsts izstrādā integrētus pakalpojumus, kas apvieno vairākas iestādes vienotā pieredzē, piemēram, bērna piedzimšanas dzīves notikumu." 5. "Digitālā pārvaldība nodrošina proaktīvu pakalpojumu sniegšanu, kur pabalsti vai atļaujas tiek piešķirtas automātiski, nevis pēc pieprasījuma."
Identitāte	<p>E-identitāte ir personas elektroniskā identitāte, kas ļauj tai apliecināt sevi digitālajā vidē, izmantojot elektroniskus identifikācijas līdzekļus un autentifikācijas mehānismus.</p>	<p>Digitālā identitāte ir personas identitātes un ar to saistīto atribūtu kopums digitālā formā, kas nodrošina identifikāciju, autentifikāciju un digitālo pakalpojumu saņemšanu, vienlaikus garantējot drošību, privātumu un datu pārvaldību.</p>
	<p>Lietošanas piemēri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "E-identitāte tiek izmantota, lai autentificētos portālā <i>Latvija.lv</i>, izmantojot eID karti, eParaksts <i>Mobile</i> vai <i>Smart-ID</i>." 2. "Banku sektorā e-identitāte ļauj droši piekļūt internetbankai, izmantojot kvalificētu elektroniskās identifikācijas līdzekli." 3. "E-identitāte kalpo kā digitāls identitātes apliecinājums, piemēram, piesakoties e-veselības sistēmai." 4. "Lietotājs izmanto savu e-identitāti, lai parakstītu dokumentus elektroniski, izmantojot eParaksts sistēmu." 5. "Starptautiskos e-pakalpojumos e-identitāte nodrošina drošu pierakstīšanos, izmantojot <i>eIDAS</i> uzticamības shēmu." 	<p>Lietošanas piemēri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Digitālā identitāte ietver personas atribūtus, piemēram, vārdu, vecumu un izglītību, kas tiek glabāti digitālajā identitātes makā un ir izmantojami dažādos publiskajos pakalpojumos." 2. "Eiropas digitālās identitātes maks ļauj lietotājam pārvaldīt savu digitālo identitāti un droši nodot tikai nepieciešamos atribūtus pakalpojuma sniedzējam." 3. "Digitālā identitāte nodrošina selektīvu atribūtu kopīgošanu, piemēram, 'Esmu vismaz 18 gadu vecs', neizpaužot pilnu personas informāciju." 4. "Digitālā identitāte tiek izmantota proaktīvos publiskajos pakalpojumos, lai valsts varētu automātiski apstiprināt lietotāja statusu, balstoties uzticamos datos." 5. "Digitālā identitāte nodrošina sadarbību ar citām ES valstīm, ļaujot lietotājam izmantot identitātes atribūtus pārrobežu pakalpojumos."

Kategorija	E-jēdzieni (digitalizācijas līmenis)	Digitālie jēdzieni (digitālās transformācijas līmenis)
Pakalpojumi	<p>E-pakalpojums ir publiskās pārvaldes pakalpojums, kas tiek nodrošināts digitālā vidē, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, lai ļautu lietotājiem attālināti veikt administratīvas darbības, iesniegt informāciju vai saņemt rezultātu.</p>	<p>Digitālais publiskais pakalpojums ir datu vadīts, lietotājcetrēts un digitālajā pārvaldībā balstīts publiskais pakalpojums, kas tiek izstrādāts un sniegts, izmantojot integrētas digitālās infrastruktūras, kopīgas datu telpas un digitālās identitātes sistēmas, nodrošinot personalizētus, proaktīvus un pārrobežu risinājumus.</p>
	<p>Lietojuma piemēri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "E-pakalpojums ļauj iesniegt nekustamā īpašuma nodokļa deklarāciju tiešsaistē, aizstājot papīra iesniegumu." <p>E-pakalpojums = esošā procesa digitalizācija.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. "Pašvaldības e-pakalpojums nodrošina bērna reģistrāciju bērnudārzā, izmantojot tiešsaistes formu." 3. "CSDD e-pakalpojums nodrošina iespēju elektroniski apmaksāt sodus un apskatīt transportlīdzekļa datus." 4. "E-pakalpojums 'Iesniegums iestādei' ļauj iedzīvotājam elektroniski iesniegt dokumentus valsts iestādē." 	<p>Lietojuma piemēri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Digitālais publiskais pakalpojums automātiski piešķir ģimenes pabalstu, izmantojot datus no reģistriem, bez lietotāja iesnieguma." <p>Proaktīvs, datu vadīts pakalpojums.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. "Digitālais publiskais pakalpojums nodrošina pārrobežu studentu statusa pārbaudi, izmantojot Eiropas digitālo identitāti." 3. "Digitālais publiskais pakalpojums apvieno vairākas institūcijas vienā dzīves situācijas risinājumā, piemēram, ierakstu maiņu pēc bērna piedzimšanas." 4. "Digitālais publiskais pakalpojums izmanto vienreizējas datu iesniegšanas principu, automātiski iegūstot vajadzīgos datus no citiem reģistriem."

Kopsavilkums

E-pārvaldība

administratīvie procesi + IKT
→ pakalpojumu digitalizācija
→ digitalizācijas līmenis

Digitālā pārvaldība

dati + digitālās tehnoloģijas + cilvēkcentrētība
→ lēmumu pieņemšana + pārvaldības procesu pārveide
→ digitālās transformācijas līmenis

E-identitāte

elektronisks identifikācijas līdzeklis
→ autentifikācija
→ piekļuve e-pakalpojumiem

Digitālā identitāte

persona + atribūti + identitātes pārvaldība
→ droša datu apmaiņa + proaktīvi pakalpojumi
→ digitālās pārvaldības infrastruktūra

E-pakalpojums

esošs pakalpojums + tiešsaistes kanāls
→ administratīvā procesa digitalizācija

Digitālais publiskais pakalpojums
datu vadība + integrētas infrastruktūras + digitālā
identitāte
→ personalizēti + proaktīvi pakalpojumi
→ digitālās pārvaldības izpausme

Sistēmiskā kopsakarība

e-pārvaldība + e-identitāte + e-pakalpojumi
→ digitalizācija

digitālā pārvaldība + digitālā identitāte + digitālie
publiskie pakalpojumi
→ digitālā transformācija

7. Validācija un precizēšana

Definīciju validācija tika veikta, izmantojot strukturētas individuālās padziļinātās intervijas ar astoņiem digitālās pārvaldības jomas ekspertiem.

Aiga Balode – Veselības ministrijas valsts sekretāra vietniece digitalizācijas un pārmaiņu vadības jautājumos.

Aldis Gulbis – *Dati Group* valdes priekšsēdētājs un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Pakalpojumu padomes vadītājs.

Daiga Jankova – Latvijas Digitālā veselības centra Pakalpojumu pārvaldības daļas vadītāja.

Gatis Ozols – Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas valsts sekretārs.

Guna Puce – Tieslietu ministrijas Informācijas tehnoloģiju pakalpojumu pārvaldības procesu vadītāja.

Ilga Baiža – *Visma Latvia* produktu vadītāja un Valsts administrācijas skolas lektore digitālās transformācijas un digitalizācijas mācībās.

Jekaterina Zālite – klientu pieredzes eksperte un dizaina domāšanas trenere ar vairāk nekā 15 gadu pieredzi.

Nils Kolečis – Latvijas Digitālā veselības centra Informācijas sistēmu daļas vadītājs.

Definīciju validācija tika veikta, izmantojot strukturētas individuālās padziļinātās intervijas ar astoņiem digitālās pārvaldības jomas ekspertiem

Interviju mērķis bija:

- ➔ novērtēt definīciju saprotamību un konceptuālo skaidrību;
- ➔ pārbaudīt, vai definīciju nošķirums atbilst faktiskajai praksei Latvijas publiskajā pārvaldē;
- ➔ identificēt terminoloģiskās neskaidrības un riskus;
- ➔ noskaidrot priekšlikumus definīciju precizēšanai.

Intervijās tika izmantotas definīcijas no projekta prezentācijas materiāliem (e-pārvaldība, digitālā pārvaldība, e-identitāte, digitālā identitāte, e-pakalpojumi, digitālie publiskie pakalpojumi).

7.1. Validācijas pieeja

Katrai intervijai bija četras secīgas daļas:

- ➔ jēdziena pāra problemātikas izklāsts;
- ➔ definīciju prezentēšana;
- ➔ eksperta komentāri un vērtējums;
- ➔ piemēru analīze un praktisko risku identificēšana.

Šī metodiskā pieeja ļāva ne tikai pārbaudīt definīciju loģisko struktūru, bet arī novērot, kā eksperti tās lieto savā pieredzē un kādos aspektos definīcijas vēl jāprecizē.

7.2. Ekspertu komentāri un identificētie uzlabojamie elementi

Intervijas parādīja, ka eksistē skaidra un vienota izpratne par definīciju nepieciešamību. Tomēr tika identificēti vairāki būtiski precizējami aspekti.

7.2.1. E-pārvaldība un digitālā pārvaldība

Visi intervētie eksperti atbalstīja piedāvāto nošķirumu, uzsverot, ka:

- **e-pārvaldība** praksē atbilst digitalizētām darbībām un pakalpojumu nodrošināšanai digitālajā vidē;
- **digitālā pārvaldība** ir plašāks, datu vadīts pārvaldības modelis, kas ietver lēmumu automatizāciju, sadarbību un cilvēkcentrētību.

Tas pilnībā saskan ar starptautiskajiem ietvariem.

Identificētie precizējumi

1. **Digitālās pārvaldības definīcijā jāuzsver datu kvalitāte, likumsakarības un automatizācija.** To intervijā uzsvēra N. Kolečis, norādot, ka digitālo pārvaldību raksturo spēja balstīt procesu lēmumus strukturētās datu attiecībās, nevis tikai digitalizētā formā.
2. **E-pārvaldības definīcijā nepieciešams precīzāks tvērums.** Vairāki eksperti norādīja, ka Latvijā jēdziens tiek lietots pārāk plaši un bieži apzīmē digitālo pārvaldību kopumā. Tādēļ definīcija jāsašaurina, ietverot tikai digitalizācijas aspektus.
3. **Jāizvairās no liekvārdības ("efektivitātes, ērtuma uzlabošana").** Eksperti ierosināja definīcijās nelietot vērtējošas frāzes, bet fokusēties uz funkciju raksturu.
4. **Jānošķir digitālā pārvaldība no digitālās transformācijas.** Daļa ekspertu norādīja, ka praksē bieži tiek jaukti šie divi jēdzieni; definīcijās šis nošķirums jāpadara skaidrs.

7.2.2. E-identitāte un digitālā identitāte

Eksperti konsekventi norādīja, ka Latvijā šie jēdzieni tiek lietoti neskaidri un bieži kā sinonīmi. Tādēļ nosšķirums tiek uzskatīts par nepieciešamu un savlaicīgu.

Identificētie precizējumi

1. **E-identitātes definīcijā jāpievieno atsauce uz uzticamu identitātes izdevējistādi.** N. Kolečis intervijā norādīja, ka identitātes līdzekļa uzticamība ir definīcijas neatņemama sastāvdaļa.
2. **Digitālās identitātes definīcijā jāprecizē atribūtu dinamiskais raksturs.** Eksperti uzsvēra, ka atribūtu kopums nav statisks; tas var mainīties atkarībā no pakalpojuma.
3. **Jāuzsver atšķirība starp digitālo identitāti un e-identifikācijas procesu.** Šis tika nosaukts par biežāko neskaidrības avotu Latvijas dokumentos.
4. **Jānorāda saistība ar ES regulējumiem (eIDAS 2.0).** Eksperti atzīmēja, ka definīcijai jāspēj funkcionēt arī starptautiskā atribūtu apmaiņas kontekstā.

7.2.3. E-pakalpojumi un digitālie publiskie pakalpojumi

Kopējais vērtējums

Intervijas apstiprināja, ka Latvijā jēdziens “e-pakalpojums” tiek lietots pārāk plaši, neievērojot atšķirību starp digitalizāciju un digitālo transformāciju. Eksperti atbalstīja definīciju, kas:

- skaidri nodala e-pakalpojumu kā esoša administratīvā procesa digitalizāciju;
- skaidri nosaka digitālo pakalpojumu kā datu vadītu, proaktīvu, integrētu risinājumu.

Identificētie precizējumi

1. **Digitālā pakalpojuma definīcija sākotnēji bija pārāk gara.** Eksperti ieteica noņemt tehnisko komponentu uzskaitījumu, atstājot tikai konceptuāli būtiskos elementus.
2. **Jāuzsver proaktivitāte kā galvenais digitālā pakalpojuma kritērijs.** Tā intervijās tika atzīta par fundamentālu atšķirību.
3. **Jānoņem vārds “publiskais”, ja definīcija tiek lietota plašākā vidē.** Tas tika vairākkārt norādīts kā iespējama pārpratumu avots.
4. **Piemērus nepieciešams precizēt, lai nerastos personas datu automatizētas apstrādes interpretācijas riski.** Eksperti akcentēja normatīvā pamata un personas piekrišanas nozīmi.

7.3. Izmaiņas definīcijās pēc interviju validācijas

Pamatojoties uz interviju rezultātiem, definīcijas tika precizētas šādos aspektos:

- ➔ saīsināta un konceptuāli vienkāršota digitālā pakalpojuma definīcija;
- ➔ precizēts “datu vadīts” saturs un atšķirība no “datos balstīts”;
- ➔ e-identitātes definīcija papildināta ar uzticamas izdevējistādes aspektu;
- ➔ digitālās identitātes definīcijā iekļauta atribūtu variabilitāte;
- ➔ e-pārvaldības definīcija sašaurināta, ietverot tikai digitalizācijas saturisko funkciju;
- ➔ digitālās pārvaldības definīcijā uzsvērtā automatizācija, sadarbība un cilvēkcentrētība.

7.4. Validācijas rezultātu kopsavilkums

Interviju validācija apstiprināja vairākus secinājumus.

1. **Definīciju nošķirums ir nepieciešams visos trīs jēdzienu pāros.** Eksperti uzskatīja, ka bez šī nošķiruma Latvijā turpināsies terminoloģiskā neskaidrība un interpretāciju daudzveidība.
2. **Nošķirums starp digitalizāciju un digitālo transformāciju kļūst par pamata principu.** Šis princips parādās e-pārvaldības/pārvaldības, e-pakalpojumu/pakalpojumu un identitātes jēdzienos.
3. Definīcijas pēc precizēšanas ir praktiski lietojamas.
4. **Definīciju ieviešana palīdzētu mazināt terminoloģisko sadrumstalotību.** Intervijas liecināja, ka patlaban Latvijā terminoloģijas neskaidrība rada būtiskas praktiskas sekas, tostarp pārmaksas, neprecīzus tehniskos uzdevumus un kļūdainu resursu plānošanu.

Validācijas rezultātu kopsavilkums un terminu redefinīcija

Jēdziens	Definīcija pirms validācijas	Identificētie uzlabojumi (balstīti intervijas)	Precizētā definīcija (galīgā versija)
E-pārvaldība	E-parvaldība ir publiskās pārvaldes pakalpojumu un administratīvo procesu nodrošināšana digitālā vidē, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas pakalpojumu pieejamību, efektivitātes un ērtuma uzlabošanai.	<ul style="list-style-type: none"> Jāsašaurina tvērums, ietverot tikai digitalizācijas līmeni. Jāizņem vērtējoši elementi (efektivitāte, ērtums). Jānošķir no digitālās pārvaldības. 	E-parvaldība ir publiskās pārvaldes pakalpojumu un administratīvo procesu nodrošināšana digitālā vidē.
Digitālā pārvaldība	Digitālā pārvaldība ir digitāli iespējots publiskās pārvaldes modelis, kurā lēmumu pieņemšana, pārvaldības procesi un pakalpojumu attīstība balstās datus, digitālajās tehnoloģijās un cilvēkcentrētos principos, nodrošinot atvērtību, sadarbību un pārredzamību.	<ul style="list-style-type: none"> Jāuzsver datu kvalitāte, likumsakarības un automatizācija. Jāakcentē cilvēkcentrētība un sadarbība. Jānošķir no digitalizācijas (e-pārvaldības). 	Digitālā pārvaldība ir datu vadīta publiskā pārvalde, kurā lēmumu pieņemšana, procesi un pakalpojumu attīstība ir cilvēkcentrētā, balstīta datus un digitālajās tehnoloģijās.
E-identitāte	E-identitāte ir personas elektroniskā identitāte, kas ļauj tai apliecināt sevi digitālajā vidē, izmantojot elektroniskus identifikācijas līdzekļus un autentifikācijas mehānismus.	<ul style="list-style-type: none"> Jāpievieno uzticamas izdevēj-iestādes aspekts. Jānošķir identifikācijas līdzeklis no identitātes atribūtiem. Jāsaista ar <i>eIDAS</i> ietvaru. 	E-identitāte ir iestādes izdots personas identifikācijas līdzeklis, kas ļauj personai autentificēties digitālajā vidē.
Digitālā identitāte	Digitālā identitāte ir personas identitātes un ar to saistīto atribūtu kopums digitālā formā, kas nodrošina identifikāciju, autentifikāciju un digitālo pakalpojumu saņemšanu, vienlaikus garantējot drošību, privātumu un datu pārvaldību.	<ul style="list-style-type: none"> Jāuzsver atribūtu daudzveidība (dinamiskums). Jānošķir no identifikācijas procesa. Jāiekļauj drošība, privātums, pārvaldība. 	Digitālā identitāte ir personas identitātes atribūtu kopums digitālā formā, ko var izmantot identifikācijai, autentifikācijai un datu vadītai pakalpojumu saņemšanai.
E-pakalpojums	E-pakalpojums ir publiskās pārvaldes pakalpojums, kas tiek nodrošināts digitālā vidē, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, lai ļautu lietotājiem attālināti veikt administratīvas darbības, iesniegt informāciju vai saņemt rezultātu.	<ul style="list-style-type: none"> Jāsašaurina uz "esošā procesa digitalizāciju". Jānošķir no proaktīviem digitālajiem pakalpojumiem. 	E-pakalpojums ir publiskās pārvaldes pakalpojumu un administratīvā procesa digitalizēta versija.
Digitālais publiskais pakalpojums	Digitālais publiskais pakalpojums ir datu vadīts, lietotājamcentrēts un digitālajā pārvaldībā balstīts publiskais pakalpojums, kas tiek izstrādāts un sniegts, izmantojot integrētas digitālās infrastruktūras, kopīgas datu telpas un digitālās identitātes sistēmas, nodrošinot personalizētus, proaktīvus un pārrobežu risinājumus.	<ul style="list-style-type: none"> Definīcija sākotnēji pārāk gara. Jāuzsver proaktivitāte un datu ekosistēmas loma. Jānoņem tehnisko komponentu uzskaitījums. Dažās situācijās nav nepieciešams vārds "publiskais". Jānoņem neobligātās komponentes, piemēram "p". 	Digitālais publiskais pakalpojums ir datu vadīts, lietotājamcentrēts un digitālajā pārvaldībā balstīts publiskais pakalpojums, kas tiek izstrādāts un sniegts, izmantojot integrētas digitālās infrastruktūras un datu apmaiņu, nodrošinot personalizētus un proaktīvus risinājumus.

8. LZA iesniedzamās definīcijas

Balstoties dokumentu analīzē, starptautisko ietvaru salīdzinājumā, ekspertu prioritizācijā un definīciju validācijā, šajā nodaļā apkopotas galīgās definīcijas iesniegšanai Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijai. Tās veido vienotu konceptuālo sistēmu un skaidri nošķir digitalizācijas un digitālās transformācijas līmeņa jēdzienus.

E-pārvaldība un digitālā pārvaldība	
<p>Pamatojums</p> <p>E-pārvaldība un digitālā pārvaldība Latvijas dokumentos bieži tiek lietotas kā sinonīmi, lai gan tās raksturo atšķirīgus attīstības līmeņus. Definīciju nošķirums ir nepieciešams, lai skaidri atdalītu procesu digitalizāciju no datu vadības un cilvēkcentrētas pārvaldības modeļa.</p>	
<p>E-parvaldība ir publiskās pārvaldes pakalpojumu un administratīvo procesu nodrošināšana digitālā vidē.</p>	<p>Digitālā pārvaldība ir datu vadība publiskā pārvalde, kurā lēmumu pieņemšana, procesi un pakalpojumu attīstība ir cilvēkcentrētā, balstīta datus un digitālajās tehnoloģijās.</p>
<p>E-pārvaldība = administratīvie procesi + digitāls kanāls</p>	<p>Digitālā pārvaldība = dati + tehnoloģijas + cilvēkcentrēta pieeja</p>
<p>Salīdzinājums</p> <p>E-pārvaldība raksturo administratīvo procesu un pakalpojumu nodrošināšanu digitālā vidē, savukārt digitālā pārvaldība raksturo publiskās pārvaldes darbības principu kopumu, kurā dati un digitālās tehnoloģijas tiek izmantotas lēmumu pieņemšanā, procesu organizēšanā un pakalpojumu attīstībā.</p>	

E-identitāte un digitālā identitāte	
<p>Pamatojums</p> <p>Identitātes jomā terminoloģija tiek lietota nekonsekventi, bieži jaucot identifikācijas līdzekli ar identitātes atribūtu kopumu. Precīzs nošķirums ir būtisks gan eIDAS ietvara ievērošanai, gan digitālo pakalpojumu attīstībai.</p>	
<p>E-identitāte ir iestādes izdots personas identifikācijas līdzeklis, kas ļauj personai autentificēties digitālajā vidē.</p>	<p>Digitālā identitāte ir personas identitātes atribūtu kopums digitālā formā, ko var izmantot identifikācijai, autentifikācijai un datu vadībai pakalpojumu saņemšanai.</p>
<p>E-identitāte = identifikācijas līdzeklis + autentifikācija</p>	<p>Digitālā identitāte = identitātes atribūti + digitāla izmantošana</p>
<p>Salīdzinājums</p> <p>E-identitāte ir personas autentifikācijas līdzeklis, ko izsniedz iestāde, savukārt digitālā identitāte ir plašāks jēdziens, kas ietver personas identitātes atribūtus un to izmantošanu digitālajā vidē pakalpojumu saņemšanai.</p>	

E-pakalpojums un digitālais publiskais pakalpojums

Pamatojums

Publisko pakalpojumu jomā nepieciešams skaidri nošķirt esošu procesu digitalizāciju no datu vadītas pakalpojumu pārveides. Šis nošķirums ļauj konsekventi attīstīt digitālos pakalpojumus un izvairīties no tehnoloģiski šauras interpretācijas.

E-pakalpojums ir publiskās pārvaldes pakalpojumu un administratīvā procesa digitalizēta versija.

Digitālais publiskais pakalpojums ir datu vadīts, lietotājcentrēts un digitālajā pārvaldībā balstīts publiskais pakalpojums, kas tiek izstrādāts un sniegts, izmantojot integrētas digitālās infrastruktūras un datu apmaiņu, nodrošinot personalizētus un proaktīvus risinājumus.

E-pakalpojums = esošs process
+ digitalizācija

Digitālais publiskais
pakalpojums = dati +
integrācija + proaktīva
pakalpojumu sniegšana

Salīdzinājums

E-pakalpojums ir digitalizēta administratīvā procesa versija, savukārt digitālais publiskais pakalpojums ir integrēts, datu vadīts pakalpojuma sniegšanas process, kas var būt personalizēts un proaktīvs.

9. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

Latvijas digitālās politikas terminoloģija patlaban ir konceptuāli fragmentēta un neatbilst mūsdienu starptautiskajiem digitālās pārvaldības ietvariem. Dokumentu analīze un semantiskā līdzparādīšanās kartēšana parādīja, ka būtiski jēdzieni tiek lietoti nekonsekventi, bieži bez skaidrām definīcijām vai ar novecojušu saturu, kas balstīts agrīnajos e-pārvaldes modeļos.

Galvenā strukturālā problēma ir digitalizācijas un digitālās transformācijas līmeņu sajaukšana. E-pārvaldība, e-pakalpojumi un e-identitāte Latvijas dokumentos nereti tiek lietoti kā visaptveroši jēdzieni, lai gan starptautiskajā praksē tie raksturo tikai procesu digitalizācijas līmeni. Tas kavē pāreju uz datu vadītu, cilvēkcentrētu un proaktīvu digitālās pārvaldības modeli.

Salīdzinošā analīze ar ES, OECD, ANO un ISO ietvariem liecina, ka starptautiskajā diskursā digitālā pārvaldība, digitālā identitāte un digitālie publiskie pakalpojumi veido savstarpēji integrētu konceptuālo sistēmu. Latvijas dokumentos šī sistēmiskā kopsakarība nav nostiprināta, un vairāki centrāli starptautiski jēdzieni ir perifēri vai netiek lietoti vispār.

Identitātes jomā konstatēta īpaši augsta terminoloģiskā neskaidrība. E-identitāte, digitālā identitāte un elektroniskā identifikācija dokumentos bieži tiek jauktas, netiekot nošķirtam identifikācijas līdzeklī, procesam un identitātes atribūtu kopumam. Tas rada riskus gan normatīvā regulējuma piemērošanā, gan digitālo pakalpojumu attīstībā, īpaši *eIDAS 2.0* kontekstā.

Publisko pakalpojumu jomā e-pakalpojumi un digitālie publiskie pakalpojumi Latvijas praksē nav skaidri nodalīti. Tas veicina tehnoloģiski determinētu pieeju, kur digitālie risinājumi tiek uztverti kā tiešsaistes kanāli, nevis kā datu vadīti, integrēti un proaktīvi pakalpojumu sniegšanas procesi.

Ekspertu prioritizācija un validācija apstiprināja, ka definīciju precizēšana ir ne tikai terminoloģisks, bet arī stratēģisks jautājums. Nekonsekventa terminu lietošana tieši ietekmē politikas plānošanu, projektu īstenošanu, publiskos iepirkumus un starpinstitucionālo sadarbību.

Ieteikumi

Institucionalizēt digitalizācijas un digitālās transformācijas līmeņa jēdzienu nošķirumu. Politikas dokumentos, normatīvajos aktos un stratēģijās konsekventi jālieto e-jēdzieni digitalizācijas līmenim un digitālie jēdzieni transformācijas līmenim, izvairoties no to savstarpējas aizvietošanas.

Ieviest izstrādātās definīcijas kā normatīvo un politikas dokumentu pamatterminus. Iesniegtās definīcijas Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijā būtu jāizmanto kā atsauces punkts turpmākai digitālās pārvaldības dokumentu izstrādei un aktualizācijai.

Nodrošināt terminoloģisko saskaņotību starp nozarēm un institūcijām. Digitālās pārvaldības terminoloģija jālieto vienoti visos politikas līmeņos – no nacionālajām stratēģijām līdz nozaru plāniem un projektu dokumentācijai.

Saistīt terminoloģiju ar starptautiskajiem ietvariem. Definīciju un jēdzienu lietojumam jābūt konsekventi saskaņotam ar ES Digitālās desmitgades politikas programmu, *OECD* digitālās pārvaldības ietvariem, ANO e-pārvaldes pieeju un *ISO* standartiem, lai nodrošinātu salīdzināmību un integrāciju Eiropas digitālajā telpā.

Izmantot terminoloģiju kā pārvaldības instrumentu. Skaidras definīcijas būtu jāiekļauj publiskajos iepirkumos, digitālo projektu prasībās, veiktspējas rādītājos un novērtēšanas sistēmās, lai mazinātu interpretācijas riskus un uzlabotu projektu kvalitāti.

Attīstīt terminoloģiju kā dinamisku sistēmu. Ņemot vērā straujo digitālās pārvaldības attīstību, ieteicams vidējā termiņā papildināt terminoloģijas ietvaru ar jauniem jēdzieniem, piemēram, algoritmisko pārvaldību, mākslīgā intelekta pārredzamību, digitālo publisko infrastruktūru un datu telpu pārvaldību.

Turpināt pētniecību un validāciju. Terminoloģijas pilnveide būtu jāuztver kā nepārtraukts process, regulāri izvērtējot jēdzienu lietojumu praksē un nepieciešamības gadījumā veicot definīciju precizēšanu sadarbībā ar ekspertiem un politikas veidotājiem.

Digitālās transformācijas procesā publiskajā pārvaldē būtiski nošķirt *digital-by-default* pieeju no pilnīgas pakalpojumu ekskluzīvas digitalizācijas. Lai gan digitālie publiskie pakalpojumi un datu vadīti risinājumi veido mūsdienu pārvaldības attīstības virzienu, publiskajai pārvaldei saglabājas pienākums nodrošināt pakalpojumu pieejamību arī ārpus tiešsaistes vides. Universāla digitālā piekļuve sabiedrībā nav garantēta, tādēļ pilnībā digitāli publiskie pakalpojumi praksē nav īstenojami bez alternatīvu kanālu nodrošināšanas.

Nākamie soļi terminoloģijas attīstībā

Balstoties veiktajā analizē, ekspertu prioritizācijā un definīciju validācijā, secināms, ka terminoloģijas saskaņošana digitālās pārvaldības pamatjēdzieni līmenī ir tikai pirmais solis. Lai nodrošinātu ilgtermiņīgu un sistēmisku digitālās transformācijas īstenošanu publiskajā pārvaldē, terminoloģijas attīstība būtu jāturpina vairākās savstarpēji saistītās jomās.

Pirmkārt, nepieciešams mērķtiecīgi attīstīt terminoloģiju digitālās ekonomikas un inovāciju jomā. Lai gan šie jēdzieni ir būtiski ES Digitālās desmitgades, *OECD* un ANO politikas ietvaros, Latvijas politikas dokumentos tie pašlaik ir fragmentēti, bieži lietoti deklaratīvi un bez skaidras konceptuālās sasaistes ar publisko pārvaldi. Digitālās ekonomikas terminoloģija ir kritiski svarīga, jo tā savieno publiskās pārvaldes digitālo transformāciju ar produktivitāti, konkurētspēju, datu izmantošanu un inovāciju ekosistēmām. Bez precīzi definētiem jēdzieniem, piemēram, digitālā intensitāte, digitālais briedums, digitālā gatavība un digitālā labklājība, nav iespējams konsekventi vērtēt politikas ietekmi un salīdzināt Latvijas attīstību starptautiskā kontekstā.

Otrkārt, turpmāka terminoloģijas attīstība nepieciešama datu pārvaldības un digitālo publisko infrastruktūru jomā. Izpēte parādīja, ka dati bieži tiek minēti kā resurss, taču reti – kā pārvaldāma sistēma. Jēdzieni, kas saistīti ar datu telpām, datu savietojamību, datu koplietošanu un datu pārvaldības modeļiem, būtu jāprecizē un jāintegrē vienotā terminoloģiskā ietvarā, lai atbalstītu datu vadītu lēmumu pieņemšanu un proaktīvu pakalpojumu attīstību.

Treškārt, ieteicams padziļināti attīstīt terminoloģiju mākslīgā intelekta un automatizētas pārvaldības jomā. Patlaban šie termini Latvijas dokumentos parādās epizodiski un bez skaidras sasaistes ar pārvaldības procesiem. Ņemot vērā ES mākslīgā intelekta regulējumu un pieaugošo algoritmu izmantošanu publiskajā sektorā, terminoloģijai būtu jāaptver tādi jēdzieni kā algoritmiskā pārvaldība, automatizēta lēmumu pieņemšana, pārredzamība un atbildība.

Ceturtkārt, nepieciešams stiprināt terminoloģiju sabiedrības un iekļaušanas dimensijā. Digitālā iekļaušana, digitālās prasmes un digitālā drošība patlaban tiek lietota kā atsevišķi jēdzieni, taču to savstarpējā saistība ar digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem un digitālo identitāti nav pietiekami konceptualizēta. Terminoloģijas attīstība šajā jomā ir būtiska, lai digitālā transformācija neradītu jaunas nevienlīdzības formas.

Kopumā nākamo soļu terminoloģijas attīstībai būtu jābalstās principā, ka terminoloģija nav statisks rezultāts, bet gan pārvaldības instruments. Tās mērķis ir ne tikai nodrošināt vienotu valodu, bet arī strukturēt politikas domāšanu, atbalstīt lēmumu pieņemšanu un veicināt saskaņotu digitālās transformācijas īstenošanu publiskajā pārvaldē.

TERMINOLOĢIJA

=

→ IZPRATNE

→ PĀRVALDĪBA

→ TRANSFORMĀCIJA

10. Literatūras un avotu saraksts

1. Algazo, S., et al. (2021). *Digital governance frameworks and organizational decision-making structures*.
2. Engvall, T., & Flak, L. S. (2022). Conceptual ambiguity in digital governance: A review of definitions and terminology. In *Digital Governance Studies Compilation* (pp. 27–46). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92945-9_2.
3. European Commission. (2016). *EU eGovernment Action Plan 2016–2020: Accelerating the digital transformation of government*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0179>.
4. European Commission. (2021). *2030 Digital Compass: The European way for the Digital Decade*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-compass>.
5. European Parliament and Council of the European Union. (2014). *Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS)*. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.
6. European Parliament and Council of the European Union. (2023). *Decision (EU) 2022/2481 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030*. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D2481>.
7. Giest, S., McBride, K., Nikiforova, A., & Sikder, S. K. (2025). Digital and data-driven transformations in governance: A landscape review. *Data & Policy*, 7, e21. <https://doi.org/10.1017/dap.2024.47>.
8. Gong, C., & Ribière, V. (2021). Developing a unified definition of digital transformation. *Technovation*, 102, 102217. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2020.102217>.
9. Grigalashvili, T. (2023). *Digital governance as a strategic and cultural dimension of public administration*.
10. Hanisch, M., et al. (2023). Digitally enabled governance transformations: Human, technological and organizational dimensions.
11. International Organization for Standardization. (2019). *ISO 37122: Sustainable cities and communities – Indicators for smart cities*. ISO.
12. Latvijas Republikas Ministru kabinets. (2002). *E-pārvaldes koncepcija*. Rīga.
13. Latvijas Republikas Ministru kabinets. (2014). *Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014–2020*. Rīga.
14. Latvijas Republikas Ministru kabinets. (2020). *Nacionālais attīstības plāns 2021–2027*. Rīga.
15. Latvijas Republikas Ministru kabinets. (2021). *Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021–2027*. Rīga.
16. Latvijas Republikas Ministru kabinets. (2023). *Valsts pārvaldes modernizācijas plāns 2023–2027*. <https://likumi.lv/ta/id/341706-parvalsts-parvaldes-modernizācijas-planu-2023-2027-gadam>.

17. OECD. (2014). *Recommendation of the Council on Digital Government Strategies*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/recommendation/>.
18. OECD. (2016). *Digital Government Strategies for Transforming Public Services in the Welfare Areas*. OECD Publishing.
19. OECD. (2020). *The OECD Digital Government Policy Framework*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/oecd-digital-government-policy-framework.pdf>.
20. Ravšelj, D., et al. (2022). Digital governance structures, decision-making processes and stakeholder integration.
21. United Nations. (2020). *E-Government Survey 2020: Digital government in the decade of action*. United Nations. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2020>.
22. United Nations. (2022). *E-Government Survey 2022: The future of digital government*. United Nations. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>.
23. Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija. (10.06.2024.). 11. apakšnodaļa: Pakalpojumu pārvaldības vienotā terminoloģija. <https://www.varam.gov.lv/lv/11-apaksnodala-pakalpojumu-parvaldibas-vienota-terminologija>.
24. World Economic Forum. (2016). *A blueprint for digital identity: The role of financial institutions in building digital identity*. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/reports/a-blueprint-for-digital-identity>.
25. Xu, B., et al. (2025). Digital governance and the low-carbon transition. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, Article 144. <https://www.nature.com/articles/s41599-025-05144-9>.
26. Zou, X., et al. (2025). Can digital governance stimulate green development? *Frontiers in Public Health*, 12, Article 1463532. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1463532>.